

Dehet Dais Banan deng Yesus Kristus muding Markus

¹ Ni dehet banan deng Ama Lamtua Allah Ana ka.* Un ngala, Yesus Kristus, man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua. Un dehet ta elia:

Yuhanis in Sarain Atuli ka, sai lalan bel Lamtua Yesus

(Matius 3:1-12; Lukas 3:1-18; Yuhanis 1:19-28)

² Yesus daek Un osa la lo bii kam, Ama Lamtua Allah nutus atuli mesa, ngala Yuhanis. Yuhanis musti lako le sai lalan bel Yesus in maa ka. Hmunan nua, Ama Lamtua Allah pake Un mee-baha mesa, ngala Yesaya, le dul meman son elia: “Hii ke! Auk tadu Auk atulin mesa, le lako sai lalan bel Ku.”[☆]

³ Mam atuling na lako se epe man in muik atuil lo', le haman tek mumuun noan:

‘Totoang atuli li mana-mana le daek babanan lalan na, halin sium Ama Lamtua in maa kia!

Daek titu lalan na, le sodo-sium Una.’ ”[☆]

⁴⁻⁶ Taom atuli las noken Yuhanis noan, Atuil In Sarain Atuli. Un daad se epe man in muik atuil lo'. Un kitu-kado las dakes deng hmukit unta bulu. Un bota la daken nini hmukit bulang. Un

* **1:1** Dais ‘Ama Lamtua Allah Ana’ ka muik ne in dula hmunan tenga las lo. ☆ **1:2** Meliaki 3:1 ☆ **1:3** Yesaya 40:3

in kaa ka, klamat nol uin pani. [Yuhanis in nuli ka, banansila el upung Elia hmunan nua.][☆]

Dedeng na, atuli hut mamu deng kota Yerusalem nol propinsi Yudea dalen na totoang, puit maas le tutnaal Yuhanis se un mana la. Oen maas le ngat Yuhanis, nol hii un in tui-tikang ngas. Un tekas noan, “Mi musti hao' nol nang soleng mi in kula-sala ngas totoang, le halin nam Ama Lamtua Allah kose soleng mi in kula-sala ngas. Hidim mi musti sarani, le halin daid tada, noan, mi babanan nol Ama Lamtua Allah son.”

Hidi na tuun nam, oen hao' oen in kula-sala ngas, tiata un sarain oen totoang se palun Yordan na.

⁷ Un tekas pait noan, “Mam atuling mes le maa, Un uhu dui deng au. Suma daid Un atulin in loka-loka tuun kon no, auk tatai nolan lo'.[†] ⁸ Auk suma sarain mi nini ui tukun, mo mam Un in dake ka muun dui deng au, undeng Un le tao inu mi dalen nas nini Ama Lamtua Koo Niu ka.”

*Yuhanis sarain Lamtua Yesus
(Matius 3:13-17; Lukas 3:21-22)*

⁹ Dedeng na, Yesus maa deng iung Nasaret ne propinsi Galilea, le tutnaal Yuhanis. Kon Yuhanis sarain Un se palun Yordan na. ¹⁰ Nikit Yesus puti deng ui la tukun nam, Un ngat net apan nu holsai. Hidim Ama Lamtua Allah Koo la niu maa se Una, banansila el korkifi ka. ¹¹ Kon nam oen

[☆] **1:4-6** Lahi-lahi las Buk nomer dua la 1:8 [†] **1:7** In dula dais Yunanin esa ka tek noan, ‘suda le sas-loat un nahan na talin na tuun kon, auk tatai lo’. Un nahin na noan, Yuhanis suma atuil ana tukun, tiata un daid Lamtua Yesus atulin in loka-loka tuun kon no, tatai lo’.

ming Ama Lamtua Allah fala ka deng apan nu tek noan,

“Ku niam, Auk Anang in namnau ka.

Ku tao Auk daleng ngi kolo tutungus.”✧

Uikjale kas laih tuan na, sob Lamtua Yesus se maan atuli in ase'

(Matius 4:1-11; Lukas 4:1-13)

¹² Hidi deng na kon, Ama Lamtua Koo la pel nol Yesus lako se epe mesa, man muik atuil lo.

¹³ Hmukit huin muik mammo ne maan na. Un daad se maan na dedeng buk aat, lelo buk aat. Se na uikjale kas laih tuan na, maa sob Yesus le halin muid se una, mo nalan lo'. Hidi kon, Ama Lamtua Allah ima-ii las deng sorga maa lii-lau Yesus.

Lamtua Yesus lako se Galilea, le tek deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na

(Matius 4:12-22; Lukas 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Se dedeng oen tamang Yuhanis in Sarain Atuli ka lako se bui dalen na, Yesus lako se propinsi Galilea, le nahdeh deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na se la. ¹⁵ Un tek noan,

“Hii ke! Halas ni Ama Lamtua Allah oras sa maa lius son!

Totoang atuli li halas ni tana noan, Ama Lamtua Allah man kil prenta.

Tiata mi musti tenem tia, deng mi in nolelilung daat ta,

le bali muid se Ama Lamtua.

✧ **1:11** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:2; Buk in Naka-nahalit 2:7; Yesaya 42:1; Matius 3:17; 12:18; Markus 9:7; Lukas 3:22

Hidim parsai se Un Dehet Dais Banan na!”☆

Lamtua Yesus haman atuil in nuting ikan nas le muid Una

¹⁶ Neot mesan na, Yesus laok muid tubu Galilea la suut ta. Kon Un ngat net atuli mesa, ngala Simun, nol un palin na, ngala Anderias. Oen duas saal ikan. Oen in dake lelon-lelon na ela. ¹⁷ Yesus haman oen noan, “Maa, le muid Au! Lelon-lelon nam mi nuting ikan, mo deng leol neot nia, Auk le tao mi daid atuil in nuting atuli.” ¹⁸ Ming ela kon, oen duas nang soleng oen sala la, le lakos muid Yesus meman.

¹⁹ Hidi nam, Yesus lako bubuit pait, kon Un ngat net Sabadeus anan nas. Kaka la ngala Yakobus, nol pali la, ngala Yuhanis. Oen duas mana babanan pukat ta se lui la dalen. ²⁰ Yesus haman oen duas noan, “Maa, le muid Au!” Tukun nam oen duas nang soleng oen aman na, nol oen atulin in dake ngas se lui dapas. Le lakos muid Una.

Lamtua Yesus nulut puting uikjale deng atuli mesa, se kota Kapernaum (Lukas 4:31-37)

²¹ Hidi kon, Yesus nol atuil at aat man in muid Una ngas, lakos lius se kota Kapernaum. Se atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa, † Yesus taam lako se um in kohe-kanas sa, le tui atuli las se na. ²² Totoang atuli las ngaa-bahan nol in hii-ming Un in dehet ta, lole Un taan baktetebes in

☆ **1:15** Matius 3:2 † **1:21** Atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa, leol teen deng in dake, man oen noken noan, ‘Leol Sabat’.

tui-tikang ngas isin na. Bakisan deng guru-guru agama Yahudi las.✧

²³ Dedeng na, muik atuli mes tom uikjale. Un kon tama muid se um in kohe-kanas sa, hidim uikjale ka tao atuling na le ahan mumuun noan, ²⁴ “Hoeh! Yesus atuil Nasaret! Ku le tao saa kami la! Ku le maa tao didaan kami le? Kaim taan Ku! Ku niam mo, Atuling man hmunan nu Ama Lamtua Allah in hid son, le belen maa ka. Ku niam, Ama Lamtua Atulin Niu', man muik kula-sala lo!”

²⁵ Mo Yesus baet un noan, “Ete'! Lobo deken! Puti deng atuling na tia!”

²⁶ Kon uikjale ka tao atuli nga apa ka pepeten mumuun. Hidim un puti deng atuling na nol ahan la-lalan. ²⁷ Tiata, totoang atuil in se um in kohe-kanas sa hera-herang. Hidim oen totoang tek apa noan, “Awii! Asa nia le? Un prenta uikjale kas le putis, kon oen muid Un in koma ka. Ni in tui balu' te? Atuling ni in aa ki uhu isi mo!”

²⁸ Hidi deng na la, atuli las dehet apa baha laok baha, didiin lako papmes totoang ingu-iung in se propinsi Galilea ngas.

Lamtua Yesus tao banan Petrus been na, nol atuli hut mamu'

(Matius 8:14-17; Lukas 4:38-41)

²⁹ Nikit oen putis deng um in kohe-kanas sa kon, Yesus lako se Simun nol Anderias uma. Yakobus nol Yuhanis kon lakos leo-leo nol one. ³⁰ Simun been na hed otot, un nini tuun se hadang dapa. Tiata nikit Yesus nol Un ima-ii las

✧ **1:22** Matius 7:28-29

taam lakos uma la dalen kon nam, atuli maa tek noan, “Blalan bihatang hed otot.”

³¹ Kon Yesus laok ngat blalan bihata nga, hidim kilan se ima ka le, hulung hangu dili. Kon nam un in hed otot ta ilang meman. Hidi nam blalan bihatang na puti lako tutan-lau one.

³² Lelo lako dadaen, kon atuli las kil atuil ili koed-ngasing ngas, nol atuil in tom uikjale kas laok bel Yesus, le nodan Un tao banan one. ³³ Didiin atuli se kota mes isin maas nakbua se uma la hnitan na. ³⁴ Atuli las in ili ka bili-ngala', mo Yesus taih banan oen totoang. Nol Un nulut soleng uikjale mammo kose'. Mo undeng uikjale kas taan Una, tiata Un beles aa saa lo.

Lamtua Yesus laok papmes ingu-iung tenga las, le tek deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na

(Lukas 4:42-44)

³⁵ Ola ka oskaong bii, hbabut nabale, mo Yesus hangu, le puti lako deng um na. Un lako se maan in ete mesa, le kohe-kanas se Ama Lamtua Allah. ³⁶ Simun nol un tapan nas hangus kon oen net Yesus lo, tiata oen nuting Una. ³⁷ Nikit oen laok tutnalan kon, oen tekan noan, “Papa! Atuli mammo maa nuting Papa.”

³⁸ Mo Un situs noan, “Ela kon banan. Mo in banan dui ka, kit laok ingu-iung man in dadani mo ni ngias lolen. Ta Auk le tek oen deng Dehet Dais Banan ni kon. Undeng Auk osa la ela.”

³⁹ Hidi na kon Un laok papmes propinsi Galilea, le nahdeh deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais

Banan na, se uma-um in kohe-kanas sas. Nol Un kon nulut puting uikjale kas deng atuli las.✧

Lamtua Yesus tao banan atuling in iil baih-bluku ka

(Matius 8:1-4; Lukas 5:12-16)

⁴⁰ Dedeng na, muik atuli mes iil baih-bluku§ maa tutnaal Yesus. Un hai buku ka le nodan Yesus noan, “Ee Papa! Tulung auk le! Ta auk tana noan, Paap bisa tao ilang nal auk ili lia, le halin nam atuli nikis auk bakun tia. Sadi Paap tade.”

⁴¹ Yesus namnau atuling na, tiata Un doong ima ka le kapas atuling na, le tekan noan, “Auk tade! Tiata ku banan tia!” ⁴² Nol na kon, atuling na ili la ilang, le un banan meman. ⁴³ Hidi nam Yesus tadu atuling na le pait, nol Un hidan ⁴⁴ noan, “Nangan babanan ne! Ku banan son, mo boel tek atuil deken le! Ku musti daek muid upung Musa prenta la muna'. Tiata, ku lako se tulu agama lu muna', le un tinang ku apam ma, halin un net noan ku ili la ilang baktetebes son, tam bii ka. Hidim ku musti bel nasar le nodan mammo, halin nam totoang atuli li tana noan, ku banan baktetebes son.”✧

⁴⁵ Mo atuling na puti kon, un lako nahdeh pukiu se ola-ola. Kon nam, atuli hut mammo kom le tutnaal nol Yesus, didiin Un taam laok nal bus el kota la dalen na lo. Tiata, Un daad se manamaan in muik atuil lo ngas, se kota likun na. Mo atuli li baa maa tutungus deng ola-ola, le tutnaal nol Una.

✧ **1:39** Matius 4:23; 9:35 § **1:40** Iil baih-bluku la, banansila el iil kusta ka. ✧ **1:44** Atorang deng Tulu Agama las 14:1-32

2

Lamtua Yesus tao banan atuling hlukut-kait mesa

(Matius 9:1-8; Lukas 5:17-26)

¹ Kuhit nal lelo ila lo kon, Yesus lako pait el kota Kapernaum. Kon atuli las tek apa noan, Un pait maa ne uma son. ² Tiata atuli hut mamoo maas deng ola-ola. Oen maas nakbua didiin uma dalen na tepa. Se hnita mata ka kon inu nol atuli. Kon nam Yesus tek oen deng Ama Lamtua Allah in koma ka.

³ Yesus nahdeh mamasu lam, atuli at aat dohang nol atuling hlukut-kait mes bel Una. ⁴ Mo atuli mamoo naseke, tiata oen kil nal atuling na lako lius se Yesus sila ka lo'. Kon nam oen sakes lakos uma dapas, le sukun uma muhung nga. Nikit uma muhung nga hoboka tuun nam, oen niung atuling na nol un nehe ka lako titu se Yesus sila ka.* ⁵ Yesus ngat net oen in tao ela ka kon, Un tana noan oen parsai baktetebees se Una. Tiata Un tek atuling hlukut-kait ta noan, "Ana! Auk bel ampong ku in kula-sala ngas son!"

⁶ Mo muik guru agama Yahudi at ila lo, daad baab se na. Nikit oen ming Yesus aa ela kon, oen dalen nas banan lo'. ⁷ Hidim oen tek apa noan, "Atuling ni brain in aa ela kia! Suma Ama Lamtua Allah sii, man bel ampong nal atuli li in kula-sala ngas. Mo atuling ni in aa ka, un tao apa ka banansila el Ama Lamtua Allah! Na Un bilu-aa Ama Lamtua son!"

⁸ Mo Yesus taan oen in nangan ela ka, tiata Un tek noan, "Mi nangan ela deken! ⁹⁻¹⁰ Ta Auk niam

* **2:4** Oen nehe kas, dakes deng sa-saa man in kuat.

mo Atuling Baktetebebes sa. Auk muik kuasa le bel ampong atuli li in kula-sala ngas. Eta Auk tek atuling hlukut-kait ni noan, 'Ku haup ampong deng ku in kula-sala ngas son,' mi taan le daid ela tam lo ka. Mo eta Auk tekan noan, 'Hangu tia! Kat ku nehe ka, le pait tia,' le mi net esan noan daid ela, halas-sam mi tana noan, Auk muik hak le bel ampong atuli li in kula-sala ngas."

Hidi na kon, Yesus tek atuling hlukut-kait ta noan, ¹¹ "Hii ke! Ku banan son! Tiata, hangu, kat ku nehe ka, le pait tia."

¹² Ming ela kon, atuling na hangu meman, le un kat un nehe ka, hidim pait. Totoang atuil in se na ngas net na nol matan esan. Kon oen totoang hera-herang le aa noan, "Auu! Halas-sam kaim net in elia nia. Ama Lamtua Allah meman muun isi."

*Lamtua Yesus haman Lewi le muid Una
(Matius 9:9-13; Lukas 5:27-32)*

¹³ Hidi na kon, Yesus lako pait se tubu Galilea suut ta. Kon atuli hut mammo maas tutnaal Una. Ta Un tekas deng Ama Lamtua Allah in koma ka.

¹⁴ Se na, muik atuli mes ngala Lewi, Alfius ana. Un daek se maan in baen bea bel pamarenta Roma la ka. Yesus maa lako deng na kon, Un ngat net Lewi. Ta Un tekan noan, "Maa, le muid Au!"

Ming Yesus aa ela kon, Lewi hangu le muid Un meman.

¹⁵ Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las daad le kaa se Lewi uma, leo-leo nol Lewi tapan in sium bea ngas. Muik atuil didang pait, man atuil Yahudi las noken oen le atuil banan lo', kon daad le kaa leo-leo nol oen se na. Deng atuil in daad

le kaa leo-leo nas, muik atuli mamoman kom in hii-ming se Yesus.

¹⁶ Dedeng na, muik guru agama deng partei Farisi at ila lo, ngat net Yesus daad le kaa leo-leo nol atuil in sium bea, nol atuil in banan long nas. Kon oen keket Un ima-ii las noan, “Tasao le mi guru na daad kaa nol atuil in sium bea, nol atuil daat tas sia?”

¹⁷ Mo Yesus ming haup oen in keket ela ka, kon Un situs noan, “Atuil in ili kam, nuting dokter; mo atuil in banan son nas nuting dokter lo. Ta Auk maang taung atuil in banan lo ngas. Mo atuil man nataka apa ka noan, banan son nas lo.”

Lamtua Yesus in tui-tikang balu ka kisa deng atuil Farisi las in tui-tikang nga (Matius 9:14-17; Lukas 5:33-39)

¹⁸ Oe mesan na, atuil deng partei agama Farisi las telang. Oen net Yuhanis in Sarain Atuli ka ima-ii las kon, telang. Mo oen ngat tam, Yesus ima-ii las telang el oen lo'. Kon nam oen maas tutnaal nol Yesus le keket noan, “Papa! Kaim telang. Yuhanis ima-ii las kon telang. Mo tasao le Paap anan nias telang lo kia?”

¹⁹ Kon Yesus situs noan, “Meman mi tanan son noan, eta muik fesat in sapa kam, atuil in haep pas telang lo', molam oen kaa didiin silis. Eta noan sapa-bikloben na bii se la kam, taon elola ko oen kaa leo-leo. ²⁰ Mo mam oe mesa, le atuil didang maa daek lai-niin sapa-bikloben na muna le, halas-sam un tapan nas nangan nam susa, tiata oen telang.”

²¹ Hidi nam Yesus nahdeh taplaeng kleta mesa, noan, “Atuli li tapan kitu balu le soon laok se

kaod blaen lo. Ta lo kam eta basen nam, kitu balu ka naskumu' le tao sait taplaeng kaod blaen na. ²² Ela kon, atuli sail tua balu laok se sapat pohen lo. Ta lo kam sapat ta hoen, le tua ka honong hidi. Tiata, tua balu kam musti salin laok se sapat balu.”† [Yesus in tui oen ela ka, muik nahin noan, Un in tui-tikang balu ka, boel kutang nol atuil Farisi las in tui blaen na deken.]

Lamtua Yesus ima-ii las nul ael-gandum tom leol teen in dake

(Matius 12:1-8; Lukas 6:1-5)

²³ Oe mesan na, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas, Yesus nol Un ima-ii las laok deng klapa dales. Kon Un ima-ii las nul ael-gandum le kaa.☆ ²⁴ Ti atuil Farisi las ngat net one, kon oen tek Yesus noan, “Tasao le Ku ima-ii las kaliut kit atoran agama la lia? Oen nul ael-gandum tom nol leol teen in dake! Mi boel tao ela deken!”

²⁵⁻²⁶ Un situs noan, “Mi nangan net upung Daud dehet ta lo ke? Dedeng na, ama Abiatar daid tuang deng tulu agama Yahudi las. Upung Daud nol un anan in muid una ngas tain seen didiin oen lubus isi'. Kon oen taam lakos se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-Kanas sa, le kat ruti man tulu agama las in bel Ama Lamtua son na le kaa. Molota, suma tulu agama las siis, man boel kaa ruti na. Mo atuil didang ngam, boel lo'. Neot na, upung Daud nol un anan in muid una ngas kaa, mo muik atuli in bel kula one lo'.”☆

† **2:22** Alkitab dais Yunanin esa ka dul noan, “ui anggor balu ka boel salin laok se tas bulang blaen deken, ta lo kam hoen, lom sait.” ☆ **2:23** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 23:25 ☆ **2:25-26** Samuel mesa la 21:1-6; Atorang deng Tulu Agama las 24:9

²⁷ Hidim Yesus tek tapnaeng pait noan, “Mi boel nadidingun deken, Ama Lamtua Allah koet leol teen in dake le daid hangun, halin tulung kit atuli lia. Mo Un tao atuli li le suma muid atorang deng leol teen in dake na tuun lo’.” ²⁸ Tiata Auk niam mo, Atuling Baktetebes sa. Auk man muik hak le tek noan, atuli li bole tam boel in daek sa-saa lo, tom nol leol teen in dake.”

3

Lamtua Yesus tao banan atuli, tom nol leol teen in dake

(Matius 12:9-14; Lukas 6:6-11)

¹ Hidi na kon, Yesus pait lako se um in kohekanas sa. Un net atuling mes ima halin mate’.

² Mo se na kon, muik atuli deeh nuting lalan le bel kula Yesus. Tiata oen mudung-mudung Una, le Un tao banan atuling na se leol teen in dake na, tam lo ka.

³ Kon Yesus haman atuling man ima halin in mate na, le tekan noan, “Maa lako dil se mata lia.”

⁴ Kon Un keket atuli las totoang noan, “Eta muid kit atoran agama lia lam, asa man kit boel daken tom nol leol teen in dake ka? Kit daek banan, tamlom daek dadaat ta? Kit tao banan atuli, tamlom keo tele atuli?” Mo oen totoang ete tuun.

⁵ Kon nam Yesus dalen iil naseke’, lole oen paiduil isi nol oen atorang nga, mo oen nang atuling man ima halin in mate ka. Un koon-mali le ngat nakekeon one. Hidim Un tek atuling nga noan, “Doong ku imam ma!” Tiata atuling na doong un ima ka, kon suknahkitu lam un ima ka

banan meman. ⁶ Net ela kon, atuil Farisi las putis deng um in kohe-kanas sa, hidim lakos koo-dalen mes nol atuil deng Herodes partei la, le nuting lalan halin keo tele Yesus.

Lamtua Yesus tao banan atuli mammo se tubu Galilea suut ta

⁷⁻⁸ Oe mesan na, Yesus nol Un ima-ii las lakos se tubu Galilea suut ta. Mo undeng atuli mammo ming asa man Un in daek son nas, tiata oen totoang maas deng ingu-iung in se propinsi Galilea, propinsi Yudea, nol propinsi Idumea, le muid Una. Muik atuli mammo kon maas deng kota Yerusalem, kota Sidon, nol kota Tirus. Atuli deeh kon maas deng palun Yordan halin leol-saken. Oen totoang nuting le tutnaal nol Yesus. ⁹ Undeng atuli mammo isi, tiata Yesus tadu Un ima-ii las le nuting belen lui mesa. Un le dehet deng lui la dapa, le halin nam oen totoang ming hapu, nol muik in kele Una lo'.

¹⁰ Hmunan nu, Un tao banan atuil ili koed-ngasing mammo. Undeng na le se dedeng na, atuil in ili ngas totoang maas dil dising apa, le noan kapas Una. ¹¹ Nikit atuil in tom uikjale ngas ngat net Un kon, oen leas lakos se dale ka, se Yesus sila'. Hidim oen aa mumuun noan, "Ku niam meman Ama Lamtua Allah Ana!"

¹² Mo Un kaing oen mumuun, le tekas noan, "Mi boel tek atuil deken noan, Auk niam mo asii!"

Lamtua Yesus huil atuli at hngul dua le daid ima-ii taung Una

(Matius 10:1-4; Lukas 6:12-16)

☆ **3:10** Markus 4:1; Lukas 5:1-3

¹³ Hidi kon, Yesus sake lako leten mes dapa. Un haman nal atuli at ila lo, man tom nol Un dalen na. Kon oen maas saol Una. ¹⁴ Ta Un tulu nal atuli at hngul dua. Un tek oen noan, “Auk huil mia, halin nam muid napiut se Au, le daid Auk atulin in nutus. Auk kon le tadu mi laok tek Ama Lamtua Allah in hida ka, se atuli li totoang. ¹⁵ Nol Auk le bel mi kuasa, halin mi nulut nal uikjale kas deng atuli lia.”

¹⁶⁻¹⁹ Atuil at hngul dua nas ngalan nas elia:

Simun (man Yesus ngali noan Petrus),

Yakobus,

Yuhanis, (Yakobus nol un palin Yuhanis, oen duas niam ama Sabadeus anan. Yesus ngali oen duas nini ngaal ‘Boanerges’, man nahin na noan ‘aan lelat ulan’.)*

Anderias,

Filipus,

Bartolomeos,

Matius,

Tomas,

Yakobus, (Alpius ana ka),

Tadius,

Simun (man muid partei pulutik Selot),†

nol Yudas Iskariot (un man hee soleng Lamtua Yesus).

* **3:16-19** a: In dula dais Yunanin na dul noan ‘aan deng lelat ulan’, man nahin esa ka noan ‘oen banansila el lelat ulan na’. Atuil in tana at ila lo nangan noan, Yakobus duas Yuhanis falan nas muun banansila el lelat ulan na, tamlom oen duas kom in ahan-ngau atuli ka, banansila el lelat ulan na. † **3:16-19** b: Partei Selot nia, nuting lalan le oen bebas deng pamarenta Roma. Kon oen ngali partei ni ngala ‘Patriot’.

Guru agama las tek noan, Lamtua Yesus haup kuasa deng uikjale kas laih tuan na

(Matius 12:22-32; Lukas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Hidi na kon Yesus nol Un ima-ii las nius deng leten na, le taam lakos uma dales. Mo muik atuli hut mamu isi maas nuting Una, tiata oen muik dola in kaa lo'. ²¹ Ngat net ela kon, atuli las tek apa noan, “Olan ngat Yesus le. Un nadidingun in mana apa ka son.” Undeng Un nenan nas ming atuli las in aa ela ka, tiata oen maas le noan taap lai-niin Una.

²² Dedeng na, guru agama las deng Yerusalem maas le tek atuil in se na ngas noan, “Hoe! Mi toe muid Yesus deken. Ta Un nulut nal uikjale ela, undeng Un haup kuasa deng uikjale kas laih tuan na, man oen noken noan, Balsebul.”[☆]

²³ Yesus ming ela kon, Un haman oen totoang le tekas noan, “Tom nol kit in nangan ni lo! Taon elol le uikjale kas laih tuan na nulut bali un apa ka esa kia! ²⁴ Eta se sonaf mes dalen, un hutun nas keng apa kam, taon elol le sonaf na tahang nal napiut ta! ²⁵ Nol eta se um isin mes dalen, atuli las taan in keng apa si-sii kam, taon elol le um-elan na titu-tema nabale la! ²⁶ Ela kon nol uikjale kas, eta oen mus apa mes nol mesa lam, taon elola ko oen sisakes! Eta ela son nam, oen dudus-didaan!

²⁷ Eta atuli le maa nuhu-dau sa-saa se atuil kuat mes uma kam, un musti but tele atuling kuat na muna le. Hidi halas-sam, un nuhu-dau nal atuling na sa-saa las.[‡]

[☆] **3:22** Matius 9:34; 10:25 [‡] **3:27** Nini ela lam, Yesus tek noan, Un kuat dui uikjale kas laih tuan na, man oen noken noan ‘Balsebul’.

²⁸ Tiata Auk tek mi meman: Ama Lamtua Allah tade son, le kose soleng atuli li in kula-sala ngas. Nol eta atuli li bilu-aa atuil didang ngam, Ama Lamtua Allah kose soleng nal un in kula-sala na nabale. ²⁹ Mo eta muik atuli brain in bilu-aa Ama Lamtua Koo la kam, didiin apan-kloma ki kiamat kon, Ama Lamtua Allah kose soleng un in kula-sala na pait lo ka!”✧

³⁰ Yesus aa ela, undeng oen noken Un noan, “Atuling na tom uikjale son!”

Atuil in muid Ama Lamtua Allah in koma ngas nam, Lamtua Yesus nenan baktetebes sas (Matius 12:46-50; Lukas 8:19-21)

³¹ Hidi kon, Yesus ina ka nol Un palin nas lakos bus el um na, le noan tutnaal nol Yesus. Lakos lius se uas kon, oen dil se likun na tuun, le tadu atuli laok haman Yesus. ³² Se oras na lam, Yesus daad le dehet nol atuli hut mamu. Kon atuli maa tekan noan, “Papa! Paap ina ka, nol Paap palin nas dil ne likun nua. Oen le tutnaal nol Papa.”

³³ Mo Yesus siut noan, “Auk inang nga nol Auk kaak-palin baktetebes sas, mo asiis sa?”

³⁴ Hidim Un ngat lako el atuil in daad pukiu Una ngas, le tekas noan, “Mi totoang nias, man Auk inang nol Auk kaak-paling baktetebes sas.

³⁵ Ta atuil in muid Ama Lamtua Allah in koma ngas sa, man Auk nenan baktetebes sas.”

4

Lamtua Yesus kleta deng bini (Matius 13:1-9; Lukas 8:4-8)

✧ 3:29 Lukas 12:10

¹ Oe mesan na, Yesus lako pait se tubu Galilea la. Kon nam atuli hut mamō isi maas dil nakbua. Tiata Un saek lako daad se lui mes dapa man nahun se na, le tui one. Atuil in se tuu ka ngas totoang ming Una. ² Tukun nam Un tui oen mamō-mamō nini kleta, noan,✧

³ “Mi hii babanan ne! Muik atuling mes lako hising biin se un klapa la. ⁴ Oras un in hising bini las sa, tenga las nahis se lalan. Ta kee kas maa noto nuli biin nas. ⁵ Mo biin tenga las nahis tom se dale batu. Biin nas nupus hlapat. Mo undeng dale ka nihis, ⁶ tiata lelo la sake kon, nupung nas bloen le daid tuu-tangas, lole oen klaput tas taam dalen lo kam.

⁷ Muik bini teng pait naih taam lakos se blua-duli dales. Kon blua-duli nas kadis nupung nas, tiata oen muik isin lo'. ⁸ Mo biin tenga las pait tam, nahis tom se dale boa. Biin nas nupu le nulis daid ina tene, hidim isin. Muik in haup pait isin, lalis buk tilu, teng haup pait isin lalis buk eneng, nol tenga las haup pait lako pes lalis ngatus.

⁹ Asii man muik hngila kam, hii babanan!”

*Tasao le Lamtua Yesus dehet pake kleta kia
(Matius 13:10-17; Lukas 8:9-10)*

¹⁰ Neot mesan na Yesus sii kon, Un ima-ii at hngul dua kas, nol atuil didang man ming Un dehet ta son nas, maas tutnaal nol Una. Oen nodan Un le tek beles kleta ka nahin na. ¹¹ Kon Yesus situs noan, “Undeng mi le taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah prenta la, tiata Auk tek mi meman deng kleta ka nahin na. Mo eta atuil

✧ 4:2 Lukas 5:1-3

didang ngam, Auk tuis nini kleta tuun. ¹² Ta atuil didang ngas banansila el asa man Ama Lamtua Allah mee-baha la in dul meman son noan, 'Oen net son, mo dai nangan tanan lo.

Oen ming son, mo dai muid lo.

Nang le oen parsai se Ama Lamtua deken tia, le halin Ama Lamtua bel ampong oen bakun na.' "☆

Lamtua Yesus tek deng kleta bini la nahin na (Matius 13:18-23; Lukas 8:11-15)

¹³ Hidi na kon, Yesus tek oen deng kleta bini la nahin na elia, "Eta mi taan kleta na nahin na lo bii kam, taon elola le mi taan kleta tenga las nahin nas sa? ¹⁴ Tiata, un nahin na elia: atuil in hising bini ka, banansila el atuil in nahdeh deng Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas. ¹⁵ Biin man nahis se lalan na le kee kaa nulis sa, banansila el atuil man in ming Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas, mo nesang lo kon, uikjale kas laih tuan na maa kat lail-niin in Teka-tekan nas deng un dalen na. ¹⁶ Biin man nahi tom se dale batu ka, banansila el atuil man in ming nol sium in Teka-teka ngas son nol dael kolo. ¹⁷ Mo in Teka-tekan nas muik klaput lo', undeng na le nuli nesang se un dalen na lo. Ta eta atuil didang tao sus una, undeng un in sium in Teka-teka ngas sa, lam un sao soleng in Teka-tekan nas. ¹⁸ Nol biin man nahi se blua-duli hlala ka, banansila el atuil in ming in Teka-teka ngas son. ¹⁹ Mo un kukaum naseke nol osa bili-ngala, le halin nuil muid un in koma ka tukun. Kon nam osa-nas dising soleng in Teka-tekan nas deng un

☆ 4:12 Yesaya 6:9-10

dalen na, tiata muik isin lo. ²⁰ Mo biin man in nahi tom se dale boa ka, banansila el atuil man in hii-ming nol sium in Teka-teka ngas, le daek muid Ama Lamtua in koma ka. Hidim un daek sa-saa banan nas, banansila el biin man in isin na. Muik deeh isin mamu dui lalis buk tilu, muik deeh lalis buk eneng, nol muik deeh pait isin lako pes lalis ngatus.”

*Tunga-kobang hadut nini fai deken
(Lukas 8:16-18)*

²¹ Yesus nahdeh deng lui dapa napiut. Un bel tapnaeng kleta mes pait noan, “Elola! Mi net atuli hoet hadut, hidim tungan se fai dalen tamlom todo se hadang kloma ke? Net lo bii, ta loo! Ta eta taon ela lam, un langa ka puti lo. Tiata atuli li musti todo hadut se maan lalapa, le halin un langa ka puti.”[✧] ²² Ta sa-saa man in buni hahalas nia ngas, mam ngat netas. Nol asa man halas ni atuli li tanas lo bii ka, mam oen tanas.[✧] ²³ Tiata asii man muik hngila kam, hii babanan!

²⁴ Nangan babanan! Eta mi sukat atuil didang in dake ka elola lam, mam atuli kon sukat mi ela. Nol Ama Lamtua Allah kon sukat bali mia ka ela. Mo Un in sukat ta ngele dui pait.[✧]

²⁵ Tiata, eta atuli li nuting Ama Lamtua Allah in koma ka nol baktetebebes sam, un taan taplaeng. Mo eta un hosek nol Ama Lamtua Allah in koma ka lo kam, un ngengo keko lako.”[✧]

*Lamtua Yesus bel kleta deng biin in nuli se
klapa la ka*

✧ **4:21** Matius 5:15; Lukas 11:33 ✧ **4:22** Matius 10:26; Lukas 12:2
✧ **4:24** Matius 7:2; Lukas 6:38 ✧ **4:25** Matius 13:12; 25:29; Lukas 19:26

²⁶ Yesus aa tapnaeng pait noan, “Ama Lamtua Allah hutun nas in mamu taplaeng nga, banansila el biin man atuli hising se klapa la ka. ²⁷ Atuling na pait, le nini-hangu, hidim nangan net biin na pait lo. Molam biin na nupu, le nuli daid tene. ²⁸ Ta biin na nuli esa se dale ka, le bango, hidim bunga, didiin isin. ²⁹ Eta noan biin na ka ale lam, mam ale latu son, halas-sam klaap lamtua ka maa le nul tukun. Totoang nias, in dake ka Ama Lamtua Allah.”✧

Lamtua Yesus kleta deng kai beas man ana blutu dui

(Matius 13:31-32, 34; Lukas 13:18-19)

³⁰ Hidi kon, Yesus nahdeh napiut noan, “Auk taplaeng kleta mes pait, elia: mi bisa sukat Ama Lamtua Allah atulin nas. Laih hmunan na oen bubuit tuun mo nesang le lako lam, oen mamu taplaeng. ³¹ Na banansila el kai beas man ana blutu dui ka. ³² Mo eta kit hai' beas na son nam, un nuli daid kai ina tene. Kon kee kas hong maas nuting fuu, le koet hno se na.”

³³ Yesus tui oen ela, muid oen in nangan tana ka. ³⁴ Taom Un nini kleta, le tui atuli las. Mo eta Un nol Un ima-ii las sam, Un tek puting kleta na nahin na totoang beles.

Lamtua Yesus kaing angin tuan na le ete

(Matius 8:23-27; Lukas 8:22-25)

³⁵ Lelo-maun son, mo Yesus nabaël se lui dapa. Kon Un tek Un ima-ii las noan, “Maa le kit luan laa lakong tubu halin nua.”

³⁶ Kon nam oen saek lui leo-leo nol Yesus. Le oen luan laa lakos nang atuil hut mamu kas se

✧ 4:29 Yoel 3:13

na. Mo muik atuli teng muid oen nini lui didang.
³⁷⁻³⁸ Oras na, Yesus tian bon na se hlunin mesa, le niin nala se lui ulin na. Nesang lo kon angin tuan na maa. Len diuk tamang ui se Yesus nol Un ima-ii las lui la, didiin nate bubuit tam ui inu. Tiata, Un ima-ii las lii isi. Kon oen maas buk-bangun Yesus, noan, “Papa! Hangu tia! Ta kit le mel mateng son nian ne! Mo Paap tao hii lo ke!”

³⁹ Ming ela kon, Yesus hangu le kaing angin na noan, “Ete tia!” Hidim Un prenta tubu ka noan, “Tene tia!” Kon angin na ete', nol tubu ka kon doson meman. ⁴⁰ Hidi nam Yesus kaing Un ima-ii las noan, “Tasao le mi totoang lii ela lia? Mi parsai Auk lo ke?”

⁴¹ Oen totoang lii nol herang, hidim tek apa noan, “Un niam asii le? Le didiin angin nol len kon, ming Una lia!”

5

Lamtua Yesus nulut puting uikjale mamu deng atuling mesa

(Matius 8:28-34; Lukas 8:26-39)

¹ Hidi kon, Yesus nol ima-ii las lakos lius se tubu Galilea suut halin na, se mana mes ngala Gerasa. ²⁻⁶ Se na, muik biklobe mes tom uikjale didiin nuin. Un daad se niut utu nguas. Lelo-duman nam, un lako-pait nol lu-lulit pukiu boboko in se na ngas, le ahan tutungus. Nol un diuk papa apa ka nini batu. Mo un kuat isi'. Muik atuli in but nal una lo', butun nini ranteng bis kon bolen lo'. Atulis but un ima-iin nas oe-oe son nini ranteng bisi, mo un tao nutus ranteng na, nol tao didaan bis in se un iin na ngas. Un

kuat naseke', didiin muik atuli mes lo kon man tahang nal una.

Nikit Yesus nol Un ima-ii las nius deng lui la, le kida iin se tuu ka kon, atuling nuin na ngat net oen deng kakatang. Tukun nam, un puti deng niut utu ngas, le lail lako hai buku ka se Yesus sila ka. ⁷⁻⁸ Ngat atuling na tao ela kon, Yesus tek noan, “Hoe! Uikjale me! Puti deng atuling na tia!”

Mo atuling na ahan mumuun le tek noan, “Hoe! Ku le tao saa au la! Auk tana, Ku niam Yesus, Ama Lamtua Allah man kuasa dudui ka Ana. Auk nodan le Ku tao saa auk deken!”

⁹ Kon Yesus keket un noan, “Ku ngalam sii la?”

Atuling na siut noan, “Auk ngalang *Legion*, ta kaim niam mammo naseke', banansila el batalion mammo!”

¹⁰ Hidim uikjale kas pake atuling na, le nodan Yesus halin boel tadu oen putis deng maan na deken.

¹¹ Katang deng maan na lo kam, muik atuli teng doh bahi okat mesa. Baih nas totoang nataka le lihu dua. Oen nuting in kaa se leten suut ta. ¹² Kon nam uikjale kas nodan Yesus noan, “Tadu kaim laok tamang se baih nuas.”

¹³ Ming ela kon, Yesus tade. Kon uikjale nas lail putis deng atuling na, le taam lakos se baih nas. Tiata baih lihu dua nas, lail nius dadahut muid hdoan na suut ta, le taam lakos tubu ka dales, tukun nam oen mel mates totoang se na.

¹⁴ Ngat net ela kon, atuil in doh bahi la ngas lii isi'. Hidim oen lail lakos tek papmes atuil man in se ingu-iung na ngas. Kon atuli hut mammo puit maas le ngat asa man in daid son

na. ¹⁵ Oen maas tutnaal nol Yesus, kon oen ngat tam atuling in tom uikjale ka daad se na. Un in nangan na banan son, nol un kon pake kai-baut son. Ngat net ela kon, atuli las totoang daid lii, lole oen tana noan, asii man nulut puting nal uikjale mammo nas deng atuling na son nam, taon elola ko atuling na meman muun isi. ¹⁶ Hidim oen totoang lakos tek papmes se ola-ol noan, oen net nol matan esan, le atuling in tom uikjale ka banan son, nol bahi las mel mates hidi. ¹⁷ Kon atuil in se iung na ngas, maas nodan Yesus le lako bian deng oen ingu-mana la.

¹⁸ Nikit Yesus mana le sake lako lui dapa kon, atuling man apin tom uikjale ka nodan le lako muid Yesus kon.

¹⁹ Mo Yesus tade lo'. Un tekan noan, "Banan dui ka, ku pait lako le tek ku kaak-palin nas totoang, asa man Ama Lamtua Allah in tao bel ku son na. Nol tekas noan, Ama Lamtua Allah namnau ku isi."

²⁰ Hidi kon, atuling na pait, le lako papmes mana mesa, man muik kota hngulu. Oen noken maan na noan, 'Dekapolis'. Un dehet atuli las deng asa man Yesus in tao bel un son na. Totoang atuil in ming un in dehet ta ngas, herang isi, le tek noan, "Meman ana lo baktetebes!"

Lamtua Yesus bel Yairus ana ka le nuli pait, nol tao banan bihatang in iil daal loos mesa

(Matius 9:18-26; Lukas 8:40-56)

²¹ Hidi kon, Yesus nol ima-ii las lakos pait se tubu ka halin na. Nikit oen nius deng lui la, kon atuli hut mammo isi maas dil nakbua dadani nol Una. ²² Se na, muik atuling mes ngala Yairus.

Un nam mo, tulu deng um in kohe-kanas se kota na. Nikit un net Yesus kon, un hai buku ka se Yesus sila ka, ²³ le nodan noan, “Papa! Auk anang bihata halas-sam taun hngul dua, mo un heda ngele isi. Paap tulung maa taih banan un le.”*

²⁴ Kon Yesus muid Yairus le lakos el un uma.

Mo oras oen lakos sa, atuli hut mamu isi laok disi-dising apa le muid Yesus deng klupu.

²⁵ Se atuil hut mamu nas hlala, muik bihata mes net bulan teen taan lo', lo-lolo taun hngul dua son. ²⁶ Un pake nuli un duit tas, nol un hmukin nas, le baen atuil in tahi ngas. Mo muik in taih banan nal una lo'. Un ili la taan in poe keko sake. ²⁷⁻²⁹ Bihatang na ming mamu son deng Yesus. Tiata, un dising tama deng atuil hut mamu nas hlala, le lako dadani nol Yesus deng klupu ka. Un nangan se un dalen na noan, “Sadi auk huud tom Un kado la tuun kon, taon elola ko, auk banan!”

Tiata, nikit un huud tom Yesus kado la kon, un in iil daal loos sa tene meman. Nol un nataka kam, un banan baktetebes. ³⁰ Tom nol oras na lam, Yesus nataka kam, muik uhu puit deng Un apa ka. Kon Un bali lis le ngat atuil hut mamu kas. Hidim Un ketan noan, “Asii deng mia la huud Auk kado la lia?”

³¹ Un ima-ii las siut noan, “Paap ngat esa tuun. Ta le atuil hut mamu unus tene nias dising apa,

* **5:23** Alkitab dais Yunanin dul noan, “Papa tulung maa le tao imam ma se una, le halin nam un banan pait, nol nuli.” Se ua lam in “nodan le nene iman” na, nahin na noan “tulung tao banan”. Tana-bihatang na umur ra, Alkitab dais Yunanin na dulan ne bango 42.

mes nol mes elia lam. Taon elol le Paap ketan noan 'Asii man huud Auk kado la lia?' ”

³² Mo Yesus ngat pukiu le nuting asii man apin huud tom Una lia. ³³ Ming Yesus in keket ela ka kon, bihata nga lii isi'. Hidim un hai buku ka se Yesus sila ka, le hao noan, “Papa! Auk man huud Paap kado la.”

³⁴ Kon Yesus situn noan, “Undeng maam parsai baktetebes se Au, tiata maam banan son. Maam pait nol dael kolo tia.”

³⁵ Yesus aa mamaus ela lam, atuli mes maa deng Yairus uma, le tek noan, “Kasiang, tana-bihata nga mate son. Tiata tao sus Paap Guru deken tia. Un laok deken tia.”

³⁶ Mo Yesus tao hii atuling na in aa ka lo'. Un tek Yairus noan, “Ku lii deken! Parsai se Ama Lamtua tuun.” ³⁷ Kon Yesus lako nang soleng Un ima-ii tenga las. Mo Un nol Petrus, Yakobus, nol Yakobus palin Yuhanis, lakos napiut. ³⁸ Nikit oen lakos lius se Yairus um kon, oen ngat tam atuli mamu lob-lau, nol hii kam oen lilu muun isi. ³⁹ Yesus taam napiut lako uma dalen. Hidim Un keket oen noan, “Tasao le mi lob-lau nol lilu muun isi kia? Tana-bihatang ni mate lo'. Un suma nini tukun.”

⁴⁰ Oen ming Yesus in aa ela ka kon, oen totoang mail le tao nahmaeng Una.

Mo Un tadu atuli las totoang putis. Hidim Un haman nal tana-bihatang nga ina ka nol ama ka, nol Un ima-ii las tilus, le oen taam lakos tana-bihatang na kamar ra. ⁴¹ Kon Yesus kil un se ima ka, hidim Un pake dais Aram le tekan noan, “*Talita kum!*” (Nahin na noan, “Baat-ana, hangu tia!”)

42-43 Nahkitu lam, tana-bihatang na hangu le lako. Kon Yesus tadu un ina ka noan, “Bel tana ni in kaa tia!”

Totoang atuil in net asa man daid son na, ngaa-bahan. Mo Yesus kaing oen mumuun noan, “Mi boel tek atuil deken, noan Auk bel un le nuli pait son!”

6

Atuil Nasaret tas hutun soleng Lamtua Yesus (Matius 13:53-58; Lukas 4:16-30)

¹ Hidi kon, Yesus nol Un ima-ii las totoang, pait lakos Yesus ingu la, iung Nasaret. ² Tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas, kon Yesus taam lako se um in kohe-kanas sa, le tui atuli. Leol na, atuil in laok kohe-kanas mamo. Dedeng oen ming Yesus in tui ngas sa, oen hera-herang le tek noan, “Atuling ni in tana ki ana lo'! Un kon muik kuasa! Tasao le Un tao nal ela lia? ³ Molota, Un niam tukang kai tukun. Kit taan Un ina ka, Maria; nol Un palin nas: Yakobus, Yoses, Yudas, nol Simun. Un kon muik palin bihata dehe. Kit taan apa, lole kit totoang niam daad ingu mesa lam!” Tiata oen idus, didiin oen dai hii-ming se Un pait lo.

⁴ Kon Yesus tekas noan, “Meman baktebes! Atuli li kom in todan Ama Lamtua Allah mee-baah man in maa deng iung didang ngas dui, mo in deng ingu mes nol one ngas sam, oen todan isi lo'.”[☆]

^{5-6a} Mo atuil nas dalen nas didi isi nol oen dai parsai se Yesus lo'. Tiata Un herang, nol Un pake Un kuasa la le tao taad herang mamo se maan

[☆] 6:4 Yuhanis 4:44

na lo'. Un suma taih banan atuil in heda ngas at ila lo siis.

*Lamtua Yesus nutus Un anan at hngul dua kas
(Matius 10:5-15; Lukas 9:1-6)*

^{6b} Hidi kon, Yesus lako papmes ingu-iung in dadani se na ngas, le tui atuli las deng Ama Lamtua Allah in koma ka. ⁷ Un haman Un ima-ii las hngul duas, le nutus oen laok at dua-dua, halin laok nahdeh atuli las deng Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na. Un kon beles kuasa le halin oen nulut nal uikjale. ⁸⁻⁹ Un tadu oen noan, “Mi boel kil sa-saa mammo se lalan deken. Kil in kaa nol duit nol tas deken tia. Suma kil hnikan nol kado mesa, nol pake nahan. ¹⁰ Eta muik atuli in sium mi se oen uma lam, mi musti daad se na didiin mi bok lakom deng maan na. ¹¹ Mo eta noan mi lakom lius se mana mesa, hidim atuil in se na ngas sium mi lo', nol dai hii-ming se mi lo kam, haung bokam deng maan na. Hidim sii soleng auh in se mi iin na ngas, nol tekas noan, ‘Mi dai hii-ming lo, ta eta mam Ama Lamtua hukung mia lam, mi lepa-haal esan!’ ”*

¹² Hidi na kon, oen lakos nahdeh deng Dehet Dais Banan na. Oen tek atuli las le musti tenes deng oen in kula-sala ngas, halin nuil muid Ama Lamtua Allah in koma-koma ngas. ¹³ Oen kon nulut soleng uikjale kas. Hidim oen tao mina se

* **6:11** Ne Alkitab dais Yunanin na dul noan, “Sii soleng auh deng oen iin nas”. Dedeng na se maan na lam, taom atuli las sii soleng auh in se oen iin na ngas, le daid tada noan, atuil in ming lo ngas lepa-haal esan, eta mam Ama Lamtua hukung one. Ngat kon se *Lukas 10:4-11* nol *Dehet deng Aan in Nutus sas 13:51*.

atuil in heda ngas bon, le kohe-kanas bel one. Kon nam oen banan meman.✧

*Oen tao tele Yuhanis in Sarain Atuli ka
(Matius 14:1-12; Lukas 9:7-9)*

¹⁴ Dedeng na, atuli li se ola-ol tuun, taan Yesus son. Lahing Herodes sa kon ming haup dehet deng Yesus in kuasa ka son. Muik atuli deeh tek noan, “Yuhanis in Sarain Atuli man oen keo tele son na, nuli pait son ne Yesus apa ka! Undeng na, le Un tao nal taad herang nas totoang.”

¹⁵ Mo atuil tenga las tek noan, “Lo! Ni upung Elia man nuli pait son ne Un apa ka. Eta lom, Ama Lamtua Allah mee-baah didang deng lolo hmunan nua ngas.”✧

¹⁶ Mo nikit laih Herodes ming oen in dehet deng Yesus ela ka kon, un situs noan, “Taon elola ko, Yuhanis in Sarain Atuli, man lelon auk tadu le dait nutus un bon na ka, nuli pait son nia!”

¹⁷⁻¹⁸ Hmunan laih Herodes tadu ela, undeng un muik dais nol Yuhanis.

Un dehet ta elia: laih Herodes saap bali un palin Filipus sapa ka, ngala Herodias. Molota, Filipus nol Herodias dai apa lo bii. Undeng na le Yuhanis kaing laih Herodes oe-oe noan, “Ama lahi, boel nuu ama palin na sapa ka deken. Ta na kaliut kit hadat Yahudi la son!” Mo ela kon no, lahing Herodes sa saap nol bihatang na. Hidim un tadu atuli laok daek Yuhanis le tamang lako se bui dalen.✧

¹⁹ Undeng Yuhanis kaing tutungus ela son, tiata bihatang na pesang dael nolan, hidim un le keo

✧ **6:13** Yakobus 5:14 ✧ **6:15** Matius 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19 ✧ **6:17-18** Lukas 3:19-20

tele Yuhanis. Mo haup dola lo bii kam, Herodes tahang Yuhanis son se bui dalen. ²⁰ Hidim un tadu tentara las le doh Yuhanis babanan.

Meman Herodes tiud Yuhanis. Un tana noan, Ama Lamtua Allah man nutus Yuhanis. Nol Yuhanis nam atuil banan. Herodes kon kom in ming Yuhanis nahdehe. Mo opa-opan nam, un dalen na banan nol in ming Yuhanis in nahdehe ka lo.

²¹ Hidi na kon, oe mesan na, ina Herodias haup dola le balas un dalen in ili ka. Dedeng na, oen tao laih Herodes leol in hua ka. Oen haep atuil tene kas le maa kaa se fesat na. Haep in maa ngas, atuil pamarenta, tulu deng tentara las, nol blalan-blalan hadat Galilea las. ²² Se fesat ta hlala kon, ina Herodias ana bihata la tama lako tidan. Un in tidan na leok isi', didiin tao Herodes nol un haep pas totoang dalen kolo. Kon Herodes haman un le keket noan, “Ku kom le nodan saa deng au lam, tek tuun lako! Tiam auk bel kun. ²³ Ku nodan auk maan in duka-aa ki apa halin kon, auk bel kun. Auk sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka.”

²⁴ Kon nam tana-bihatang na lako keket un ina ka noan, “Mama! Maam nataka kam, auk nodan saa man banan dui deng papa la?”

Kon un ina ka situn noan, “Ku laok nodan nal Yuhanis bon na.”

²⁵ Hidi na kon, tana-bihatang na hlalapat lako se Herodes le tekan noan, “Papa! Auk nodan le kil bel auk Yuhanis bon na, taon se dulang dalen. Nol ni tia!”

²⁶ Nikit Herodes ming ela kon, un dalen iil isi. Mo un pel pait nal un in sumpa ka lo son, lole

haep pas totoang ming son nam. ²⁷ Hidi kon, un lok tulu deng tentara las at mesa, le laok dait nutus Yuhanis bon na se bui dalen. ²⁸ Kon oen dait nal Yuhanis bon na, hidim taon se dulang dalen, le nolan laok bel tana-bihata nga. Tana-bihatang na sium nal dulang na kon, un totan nolan laok bel un ina ka. ²⁹ Nikit Yuhanis ima-ii las ming noan, oen dait lai-niin Yuhanis bon na son kon, oen laok kat un nitun na, le laok puan babanan.

Dehet deng Yuhanis in mate ka, ela.

Lamtua Yesus nalo atuli lihu lim lisi

(Matius 14:13-21; Lukas 9:10-17; Yuhanis 6:1-14)

³⁰ Oe mesan na, Yesus ima-ii man Un nutus son nas totoang pait, le lakos nakbua nol Una. Oen tek totoang asa man oen in daek son nas, nol asa man oen in tui son bel atuli la ngas. ³¹ Mo oras na, atuli mamu isi lako-pait le nuting Yesus. Didiin Un nol Un ima-ii las, kaa nal bahan lo. Kon nam Yesus tek Un ima-ii las noan, “Maa le kit laok nuting mana mesa, man muik atuil lo, le kit teen in kae buit se na.”

³² Tiata oen totoang sakes lui dapas, le lakos nuting maan in muik atuil lo', katang deng ingu la.

³³ Mo atuli mamu ngat net Yesus nol Un ima-ii las bes oen lui la muid tubu suut ta. Kon nam oen putis deng ingu-ingu las, le laok muid lalan tuu tuun, tiata oen lakos lius muna Yesus nol Un ima-ii las. ³⁴ Nikit Yesus niu deng lui la kon, Un ngat tam atuli mamu natang Una. Tiata Un dalen kasiang nol one, lole oen banansila el lae-blai man muik atuil in lolo-poa lo ka. Hidi kon

Un tui oen deng Ama Lamtua Allah in koma ka,[☆]
 35-36 deng lelo ditu lako pes lelo-maun. Kon Un
 ima-ii las tekan noan, “Papa! Banan dui ka Paap
 tadu atuil nias totoang, le laok sos in kaa se ingu-
 iung man in dadani deng ia ngas. Ta le duman
 son nian, nol muik in kaa ne ni lo.”

37 Mo Yesus situs noan, “Deken! Mi man beles
 in kaa.”

Mo oen keket bali pait noan, “Inah! Eta kaim
 pal in bel atuil hut mammo nias in kaa kam, kaim
 musti puting duit mammo isi! Banansila el tukang
 mes gaji taun mes dalen!† Taon elol le kaim haup
 duit mammo nas sa!”

38 Kon Yesus situs noan, “Mi laok keket muna,
 le asii kil in kaa ka.”

Tiata oen lakos keket, hidim oen pait maas le
 tek noan, “Muik ruti bua lim nol ikan dua siis.”

39 Kon nam Yesus tadu atuli las totoang le daad
 nakbua se bluan na dapas. 40 Ti oen lakos daad
 nakbua. Oen daad nakbua atuli at ngatus-ngatus,
 nol tenga las at buklima-buklima.

41 Hidi nam, Yesus kat ruti bua lim nas nol ikan
 dua nas. Un ngada lako el apan nua, le nodan
 mammo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-
 bilas ruti las, le bel Un ima-ii las, halin oen laok
 bating bel atuil hut mammo nas. Un beles ikan
 dua nas le laok bating bel atuli las kon. 42 Oen

☆ **6:34** Buk in Kahi 27:17; Lahi-lahi las Buk laih hmunan na
 22:17; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la
 18:16; Yeskial 34:5; Sakarias 10:2; Matius 9:36 † **6:37** Alkitab
 dais Yunanin esa ka dul noan, “*dinari* ngatus dua”. *Dinari* mesa
 lam, hmunan nu banansila el tukang mes gaji lelo mesa.

totoang kaa didiin silis. ⁴³ Kaa hidi kam, Un ima-ii las kat nakbuan in kaa lisin nas, inu fuli hngul dua.

⁴⁴ Nataka le atuli at lihu lima. Nas halas-sam kaih biklobe las siis na. Mo kaih bihata las nol tana-ana ngas lo bii.

*Lamtua Yesus laok deng ui dapa
(Matius 14:22-33; Yuhanis 6:16-21)*

⁴⁵ Hidi kon, Yesus tadu Un ima-ii las saek lui, le lakos muna se iung Betsaida, ne tubu ka halin. Mo Un dada nabael se na, le tadu atuil hut mammo kas pait. ⁴⁶ Nikit oen totoang pait tukun nam, Un saek lako leten mesa, le kohe-kanas.

⁴⁷⁻⁵⁰ Duman son mo Yesus sii nabael se la. Un ngat tam Un ima-ii las lui la, lako lius ne tubu hlala son. Mo oen tuku-bes bosor isi, lole lui la lail saol angin nam. Nukneha sain halas-sam, Yesus lako muid one. Mo Un laok tuun deng ui dapa. Un laok sipan lui la kon, oen ngat net Una. Oen nahkiut isi'. Tiata oen keket apa noan, "Hoe! Asa nua, baos te?"

Mo Yesus tekas noan, "Hoe! Mi lii deken! Ta ni Au."

⁵¹ Yesus sake lako lui dapa kon, angin na ete meman. Un ima-ii las totoang herang. ⁵² Oen halas-sam net Yesus in pake Un kuasa la le nalo atuli lihu lim lisi ka. Mo oen taan batur Un in kuasa ka lo bii, undeng oen dalen nas didi nabale.

*Atuil ili koed-ngasing in se Genesaret tas
(Matius 14:34-36)*

⁵³ Oras Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se tubu halin na ka, oen nauh oen lui la se kota Genesaret onan na. ⁵⁴ Nikit oen nius deng lui la dapas kon,

atuli mamu ngat net one. Hidim atuil mamu nas haman tek noan, “Hoe! Yesus maa son nuan!”
⁵⁵⁻⁵⁶ Kon oen totoang lail putis lakos tek papmes atuli las, tiata atuli las dohang nol atuil in ili ngas maas.

Eta oen ming noan, Yesus ne mana mesa lam, oen leo-leo dohang nol atuil in ili ngas, le laok nenes se las. Oen nangan noan, “Sadi atuil ili koed-ngasing nas, huud tom Un kai-batu las mumu ka tuun kon, oen banan.” Tiata nikit oen huud tom Yesus kaod mumu ka kon, oen banan meman.

7

Seda Ama Lamtua Allah in prenta ka nini atuli li atorang ngas deken

(Matius 15:1-9)

¹ Muik atuil Farisi bua mesa, nol guru agama deeh maas deng Yerusalem le tutnaal Yesus.
²⁻⁵ Atuil Farisi nas kil didi oen hadat Yahudi la. Naleta el, eta oen le kaa lam, musti haun iman muid oen hadat ta in koma ka. Ela kon, eta pait deng pasar ram, oen musti dius muna le. Lako pes oen sa-saa dapur ras, el mulu, pingas, klas, ceret, musti bases muding hadat ta in koma ka muna le, halas-sam oen boel pakes le kaa-niun nini.

Eta muik atuil Yahudi teng muid hadat na lo kam, atuil Farisi las koon-mali.

Undeng na le, oen koon nas mali, nikit oen net Yesus ima-ii las kaa, mo haun iman nas muid hadat ta lo. Hidi kon, oen maas le bel kula Yesus noan, “Tasao le ku anam mias haun iman lo kia? Oen kaliut kit upu kia-kaon nas hadat ta son!”

6-7 Mo Yesus situs noan, “Mi niam meman atuil man aa kam kisa, mo dake lam kisa! Lolo hmunan nu upung Yesaya dul meman son deng Ama Lamtua Allah in teka ka, noan,

‘Muik atuli in naka Au,
 suma baha ka sii, mo dalen na lo.
 Oen tao ela kon parsum tukun.

Oen hosek nol Auk in koma ka lo,
 mo oen suma muid atuli in koma tuun.’[✧]

Mi banansila ela kon. ⁸⁻⁹ Mi nang soleng Ama Lamtua Allah in koma ka, le daek muid hadat deng atuli li tukun. Meman mi taan isi in tao ela!

¹⁰ Hmunan nua, upung Musa tek son noan, Ama Lamtua Allah prenta le, ‘Todan mi ina-aman nas.’ Hidim un tek taplaeng pait noan, ‘Eta noan atuli mes lote un ama ka, tamlom ina ka lam, musti hukung tele.’[✧] ¹¹⁻¹² Ama Lamtua Allah tui ela. Mo mi tui kisa, mi tek noan, ‘Eta atuli mes hid son le bel Ama Lamtua Allah sa-saa mesa lam, un ina-aman nas tuka-dabun isi elol kon no, un boel pake sa-saa in bele na, le hulung oen deken, undeng un hid hidi son le bel Ama Lamtua Allah.’ ¹³ Undeng na, le apin Auk tek mi son noan, mi soleng Ama Lamtua Allah in koma ka, le seda nini atorang balu. Nol muik atorang mammo son, man mi sedas ela.”

Dais daat man puti deng atuli li dalen
(Matius 15:10-20)

¹⁴ Hidi kon, Yesus haman atuil didang in se la ngas, le tekas noan, “Tidi mi hngilan nas le

[✧] **7:6-7** Yesaya 29:13 [✧] **7:10** Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12; 21:17; Atorang deng Tulu Agama las 20:9; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16

hii babanan, halin mi tana. ¹⁵ Asa man tama lako el tain dalen, tao hmomos atuli li lo. Mo asa man puti deng atuli li bahan na, man tao hmomos una. ¹⁶ [Asii man muik hngila kam, hii babanan!]*

¹⁷ Hidim Yesus nol Un ima-ii las, lakos nang soleng atuli las, le taam lakos se uma mesa. Kon Un ima-ii las keket deng kleta na nahin na. ¹⁸⁻¹⁹ Yesus situs noan, “Mi kon tanan lo ke? Un nahin na elia: Asa man atuli li kaan, na banan. Mo asa man in puit deng atuli lia ka, man banan lo. Asa man kit kaan na, tama lako kit tain, hidim puti pait. (Yesus in teka na nahin na elia; atuli boel kaa saa tuun. Muik in kaing lo).

²⁰ Asa man puti deng atuli li dalen na ka, man tao hmomos una, didiin Ama Lamtua Allah kon nikis una. ²¹ Ta muik dais daat mamu putis deng atuli li dalen nia! Tuladang el: nangan dadaat, laok kula nol bihata tam biklobe molota oen saap lo bii, nako, keo atuli, ²² kom naseke, nonga, daek dadaat, nole-lilung, tahang nal apa lo, idus, kila', dehet le tao nahu atuli, koaok, hadat lo, nol bon batu.

²³ Totoang in daat ela ngas, man putis deng atuli li dalen. Na man tao didaan una. Ama Lamtua Allah kon nikis una.”

Lamtua Yesus hulung bihata mesa, man atuil Yahudi lo

(Matius 15:21-28)

²⁴ Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas bokas deng maan na, le lakos se kota mesa, ngala

* **7:16** In dula dais Yunanin esa man blaandui ka, dul bango 16 ngi lo.

Tirus. Nikit oen lakos lius se las kon, oen taam lakos se uma mesa, undeng Yesus kom atuli in taan noan, Un maa ne maan na lo. Mo Un huni nal lo.

²⁵⁻²⁶ Se maan na, muik bihata mesa man atuil Yahudi lo. Hua un se dale Fenisia, ne propinsi Siria. Nikit un ming Yesus in maa ka kon, un lako nodan Yesus le nulut puting uikjale ka deng un ana bihata la.

²⁷ Mo Yesus soleng dais noan, “Tana-ana ngas musti kaa muna le, halas-sam soleng lisin na bel ngot tas.” [Na nahin in buni. Mo un nahin esa ka noan, Yesus musti hulung Un atulin Yahudi las muna le, halas-sam hulung atuil Yahudi lo kas lolen].

²⁸ Mo blalan bihatang na siut noan, “Baktebes Papa! Mo ngot tas ne mija kloma ka. Tiata oen kon kaa in naih deng tana-ana ngas pingas sa ngas.” [Nahin na noan, oras tana-ana ngas kaa lam, ngot tas kon haup in kaa. Tiata Yesus hulung Un atulin nas, mo Un kon musti ngat atuil didang.]

²⁹ Ming ela kon, Yesus tek noan, “Ela! Maam siut toman son na! Tiata maam pait tia, ta uikjale ka puti deng maam ana ka son.”

³⁰ Tukun nam bihatang na pait. Lako lius se uma kam, un ana ka niin nala. Nol uikjale ka puti baktebes son.

Lamtua Yesus tao banan atuling mes ngengo nol kiu

³¹ Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas nang soleng kota Tirus, le laok muid tasi suut tuun deng kota Sidon. Deng na, oen lakos

napiut se tubu Galileas. Hidim oen lakos se mana mesa man muik kota hngulu, maan na oen noken 'Dekapolis'. ³² Se maan na, muik atuli mes ngengo nol kiu. Un tapan nas kil nolan lako bel Yesus. Oen nodan le Yesus nene Un ima ka laok se atuling na bon na, le tao banan una. ³³ Kon Yesus nang soleng atuil hut mammo kas, le lako sii nol atuling na. Yesus tao tamang hnanga ka se atuling na hngila kas duas. Hidim Un tao kapen se hnanga ka, le kapas atuling na meen na. ³⁴ Yesus ngada lako el apan nua, le pel hngasa ka bablatas, hidim Un prenta noan, "*Efata!*", (nahin na noan, "Hosai tia!")

³⁵ Yesus prenta ela tuun nam, atuling na hngila ka hosai le ming nala. Nol un meen in kalkait ta kon, alet meman, le aa nala.

³⁶ Hidi kon, oen duas pait lakos se atuil hut mammo kas. Yesus kaing oen noan, "Hii babanan! Mi boel tek atuli las deng Auk in tao banan atuling ni son na deken." Yesus kaing mumuun ela kon no, oen totoang lakos nahdeh se ola-ola.

³⁷ Atuli-atuil in ming dehet na ngas, herang isi. Hidim oen tek noan, "Muun isi! Atuling ni tao totoang sa-saa lias daid banan. Atuil kiu kas ming nala, nol atuil ngengo kas kon aa nala."

8

Lamtua Yesus nalo atuli lihu aat (Matius 15:32-39)

¹⁻³ Oe mesan na pait, muik atuli mammo maas nakbua le hii-ming se Yesus. Oen muid Un lelo tiul son, tiata oen muik in kaa lo son. Kon Yesus haman Un ima-ii las, le tekas noan, "Auk namnau

atuil hut mamu nias son. Tenga las maas deng maan katang. Oen maas nakbua lelo tiul son. Tiata oen muik in kaa lo son. Banan dui ka, oen pait nol tain blo deken. Ta lo kam, eta hmatu nalas sam, oen leas se lalan nua.”

⁴ Yesus ima-ii las siut noan, “Papa. Maan ni katang deng ingu las son. Tiata kit bel nal atuil hut mamu nias in kaa lo!”

⁵ Mo Yesus keket oen noan, “Mi muik ruti ila la?”

Oen situn noan, “Papa, kaim pesang ruti suma bua iut siis.”

⁶ Hidi kon Yesus tadu atuli las totoang le daad se dale ka. Kon Un kat ruti bua iut nas, le nodan mamu se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti nas, le beles laok se Un ima-ii las. Kon oen laok bating bel atuli las totoang. ⁷ Oen kon muik ikan dehe. Tiata Yesus nodan mamu se Ama Lamtua Allah taung ikan nas. Hidim Un tadu Un ima-ii las, le laok bating ikan nas bel atuli las pait. ⁸⁻⁹ Oen totoang atuli lihu aat. Oen kaa didiin silis. Kaa hidi kon, Yesus ima-ii las laok kat nakbua in kaa lisin nas, inu popos itu. Hidi na lam, Yesus tadu atuli las totoang pait. ¹⁰ Oen pait hidi totoang son kon, Yesus nol Un ima-ii las, saek lakos lui dapas, le lakos se mana mesa, ngala Dalmanuta.

*Atuil Farisi las le tao nahu Lamtua Yesus
(Matius 16:1-4)*

¹¹ Nikit Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se Dalmanutas kon, muik atuli at ila lo deng partei agama Farisi, maas tutnaal nol Una. Oen keketketan nol Una, le noan tao nahu Una. Oen nodan Un noan, “Papa! Tulu bel kaim taad herang, le

halin daid tada noan, meman Ku haup kuasa deng Ama Lamtua Allah.”☆

¹² Kon Yesus pel hngasa ka le tekas noan, “Eta Auk ming mi in aa ela kam, Auk maingasar! Tasao le mi nodan taad herang ela lia? Mi talalun! Taad herang meman muki, mo Auk kom in tulu bel mia lo.”☆

¹³ Hidi nam, Yesus nang soleng one, le lako sake pait se lui dapa, leo-leo nol Un ima-ii las. Kon oen pait bus el tubu halin nua.

Lamtua Yesus tui noan, doha-doh nol atuil Farisi las
(Matius 16:5-12)

¹⁴ Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se tubu hlala halas-sam, Un ima-ii las nangan net noan, oen nadidingun in kil ruti taung in kaa se lalan. Oen suma kil ruti bua mes sii. ¹⁵ Kon Yesus tekas noan, “Mi musti doha-doha! Boel tom lahing Herodes sa nol atuil Farisi las in tui dadaat ta deken. Oen in tui ka, banansila el bibit ruti man atuli li kutang nol tarigu le tao hus ruti ka.”☆

¹⁶ Ming Un aa ela kon, Un ima-ii las nangan tanan lo. Tiata oen aa nol apa noan, “Blalan na aa saa na le? Bet Un aa ela, lole kit kil ruti lo kam.”

¹⁷ Mo Yesus taan oen in nangan na. Tiata Un tekas noan, “Tasao le mi suma taan in aa deng ruti sii kia! Mi daek haup Auk in teka ki lo ke? Meman mi ngengom baktetebeles! ¹⁸ Mi ngat net nol mi matan nas esan son, mo taan un nahin na loo kia! Hnika ka noan mi net lo! Mi ming nol

☆ **8:11** Matius 12:38; Lukas 11:16 ☆ **8:12** Matius 12:39; Lukas 11:29 ☆ **8:15** Lukas 12:1

mi hngilan nas esan son, mo mi nangan tanan lo nabale. Hnika ka le mi ming lo! Mi nadidingun[☆]
 19 ruti bua lim man, Auk bilas-bilas le nalo atuli lihu lima ka le? Leol neot na, mi kat nakbuan ruti lisin nas fuli bakun ne?”

Oen situn noan, “Fuli hngul dua, Papa.”

20 Yesus keket oen pait noan, “Mi nangan net neot na, Auk bilas-bilas ruti bua iut le nalo atuli lihu aat ta nabale tam? Mi kat nakbuan ruti lisin nas popos ila le?”

Oen situn noan, “Popos itu Papa!”

21 Kon Yesus tekas noan, “Meman baktebes! Mi net nol matan esan son, mo tasao le mi taan Auk in kuasa ki deng ol maa ka lo nabale lia?”

Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mes se Betsaida

22 Hidi deng maan na, Yesus nol ima-ii las lakos lius se iung Betsaidas. Lius se luas kon, atuli las pel nol atuling tedo mes laok bel Yesus. Oen nodan le Yesus huud atuling tedo na, halin un banan. 23 Tiata Yesus pel atuling tedo na se ima ka, le nolan lako se ingu la likun na. Un puut kapen laok se atuling na mata ka, hidim kapas atuling na mata ka, le keket noan, “Elola? Ku ngat net son ne?”

24 Atuling na nikit sila ka, le ngat kliu-kanan, hidim siut noan, “Hao! Auk ngat net atuli las lako. Mo ngat tam hbabut nabale banansila el kai ina ngas man lako!”

25 Tiata Yesus tapa Un ima ka pait lako se atuling na mata ka. Kon atuling na ngat sobanaan pait tam, un mata ka banan baktetebes son.

☆ **8:18** Yermia 5:21; Yeskial 12:2; Markus 4:12

Un ngat net nol langa son. ²⁶ Kon Yesus tadu atuling na le pait, hidim hidan noan, “Ku pait tia, mo muid lalan didang! Pait lako Betsaida deken tia.”

Petrus tek noan, Yesus nam baktetebes Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah in tulu meman son, deng lolo hmunan nua ka

(Matius 16:13-20; Lukas 9:18-21)

²⁷ Hidi na kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas laok papmes ingu-iung in se Kaisarea Filipi ngas. Se lalan hlala kam, Yesus keket oen noan, “Eta muding atuli las in nahdehe kam, oen tek noan Auk niam mo asii la?”

²⁸ Oen situn noan, “Tenga las tek noan, ‘Yuhanis in Sarain Atuli ka.’ Nol tengas tek noan, ‘Upung Elia’, Ama Lamtua Allah mee-baah lolo hmunan nua ka. Mo tenga las pait tam, tek noan, Paap niam, at mes deng Ama Lamtua Allah mee-baah hmuna-hmunan nuas.”✧

²⁹ Kon Yesus keket pait noan, “Mo muid mia lam, Auk niam mo asii la?”

Petrus situn noan, “Paap niam mo Kristus! Man Ama Lamtua Allah tulu meman son, deng lolo hmunan nua ka.”✧

³⁰ Mo Yesus kaing oen noan, “Mi boel tek atuil deken ne!”

Lamtua Yesus in tek laih hmunan deng Un in haup susa-daat, nol Un in mate ka

(Matius 16:21-28; Lukas 9:22-27)

³¹ Hidi deng na kon, Yesus tek Un ima-ii las noan, “Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Nesang

lo kam, Auk haup in susa-daat mamu, undeng blalan hadat tas, nol tulu agama las tene-tenen nas, nol guru agama las totoang hutun soleng Au. Mam oen keo tele Au. Mo bingin dua ka lam,* Auk nuling pait.”

³² Yesus tek langa-langa ela, kon Petrus pel nodat Un deng atuil hut mamu kas le kaing noan, “Papa boel aa ela deken! Auk nang oen le iman saek Paap lo.”

³³ Mo Petrus in aa ela ka, muid Ama Lamtua in koma ka lo. Kon Yesus bali lis le ngat Un ima-ii tenga las. Hidim Un kaing Petrus mumuun noan, “Hoe! Ku in aa na, uikjale kas laih tuan na in aa! Laok norat tobo-dolan nia! Ku suma nangan atuli li in koma tuun, mo nangan Ama Lamtua Allah in koma ka lo!”

³⁴ Hidi kon, Yesus haman atuil tenga las le maa nakbuan nol Un ima-ii las. Hidim Un tui oen noan, “Asii man kom le muid Au lam, un musti tahang, le muid Auk lelo-lelon! Un musti nadidingun soleng un in koma-koma ngas, le muid se Ama Lamtua Allah in koma ka sii. Atuli le keo un kon no, un musti muid napiut tuun, banansila el atuli haal un kai sangsuli la, le laok

* **8:31** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τη τρίτη ἡμέρα (*tei tritei heimera*) nahin na “leol tilu la” mo se dais Helong ngam, leol na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait.

mate.☆ 35 Ta atuil in suma nuli taung un apa ka sii, mam un in nuli ka ilang tuun ela! Mo atuil man tade le mate, undeng un in muid Au, tamlom undeng un in bani-bating Ama Lamtua lalan in nuli ka ka, mam un haup in nuli napiut nol Ama Lamtua.☆ 36 Hii ke! Eta ku haup apan-kloma ki isin ni totoang, mo Ama Lamtua Allah hutun soleng ku lam, ku in ontong ngi saa la? 37 Ku kat lai-niin apan-kloma ki isin ni totoang kon, bisa seda nal ku hmangim ma lo!

38 Nangan ne! Halas ni atuil apan-kloma ki in daat ta bili-ngala. Oen toe muid Ama Lamtua lo. Tiata eta asii mae in muid Au, tamlom mae in kil Auk in tui ngas sam, mam Auk kon mae in hao un se Ama Lamtua Allah sila-mata ka. Ta Au, Atuling Baktetebes sia, mam Auk pait maang deng sorgang. Nol Ama Lamtua ima-ii in deng sorga ngas kon maas leo-leo nol Au. Kaim niu maang deng sorgang nini Auk Amang nga in kuasa man loe-liliman na, halas-sam atuli li taan noan, Auk niam mo asii.

9

1 Mi nadidingun Auk in teka ni deken. Muik atuli deeh deng mi nias totoang, mates lo didiin ngat net Ama Lamtua Allah in kil prenta nini kuasa tene ka.”

*Lamtua Yesus daid kisa, nol Un kai-batu las kaloe' se leten dapa
(Matius 17:1-13; Lukas 9:28-36)*

☆ **8:34** Matius 10:38; Lukas 9:23; 14:27 ☆ **8:35** Matius 10:39; Lukas 17:33; Yuhanis 12:25

² Hidi nal lelo eneng kon, Yesus nodan Petrus, Yakobus, nol Yuhanis, le oen leo-leo nol Un saek lakos se leten lapa tene mes dapas, man muik atuil lo. Nikit oen saek lakos lius se dapas kon, oen ngat tam Yesus daid kisa son. ³ Nol Un kai-batu las daid muti kaloe'. Se apan-kloma ki muik sa-saa man muti dui deng Un kai-batu las lo. ⁴ Nahkitu lam, oen ngat net Yesus nahdeh nol upung Elia nol upung Musa.

⁵⁻⁶ Oen tilus lii naseke, didiin Petrus nangan hapun lo tiata un aa dadahut in aa. Un tek Yesus noan, "Papa! Kaim nataka kam, se niam leok isi! Tiata banan dui ka, kaim koet hlepe tilu. Mes bel Papa, mes bel upung Musa, nol mes pait bel upung Elia."

⁷ Kon nopen na niu maa kabut nal oen tilus. Hidim oen ming fala puit deng nopen na, tek noan, "Hii ke! Yesus niam, Auk anang in namnau ka. Mi musti hii babanan se Una!"[☆]

⁸ Nikit Petrus nol at dua las ming faal na kon, oen ngat puki, mo nahkitu lam, oen ngat net atuil didang lo son. Suma Yesus sii.

⁹ Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii at tiul nas, nius deng leten na. Yesus hidas noan, "Asa man mi in neta apin na, boel nahdeh atuil deken. Ta Auk niam, Atuling Baktetebes sa, Auk musti mateng muna. Le Auk nuling pait son, halas-sam mi nahdeh atuli."

¹⁰ Oen kil babanan Yesus in hida na, le tek atuil lo. Mo oen tilus keket apa noan, "Un aa noan,

[☆] **9:7** Petrus dua la 1:17-18; Matius 3:17; Markus 1:11; Lukas 3:22

Un le ‘nuli pait deng Un in mate ka’, na nahin na elola le?”

¹¹ Kon oen keket Un noan, “Guru agama las tek noan, ‘Upung Elia musti maa muna le, halas-sam Kristus maa.’ Mo muid Papa lam, elola?”[✠]

¹² Yesus situs noan, “Meman baktebes. Upung Elia musti maa muna le sai lalan bel Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son, lolo hmunan nua ka. Mo elola? Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka, oen dul son deng Atuling Baktetebes sa, mo mi tanan lo bii ke? Ta oen dul meman son noan, eta Un maa son nam, atuli tao sus Una, didiin oen keo tele Una. ¹³ Mo mi musti tidi hngilan nas le hii babanan! Upung Elia meman maa son. Mo atuli tao sus una, muid oen in koma ka. Na kon tom nol asa man kit upun nas in dul meman son, lolo hmunan nua ka.”

Lamtua Yesus tao banan tana-ana mesa man tom uikjale in daat isi

(Matius 17:14-21; Lukas 9:37-43a)

¹⁴ Oras Yesus nol Un ima-ii at tilu las, maas tutnaal pait nol Un ima-ii tenga las sa, oen ngat net atuli mammo maas nakbua. Atuil hut mammo nas maas le ngat Yesus ima-ii tenga las in kaen nol guru agama las sa. ¹⁵ Nikit atuil hut mammo kas ngat net Yesus, kon oen nahkitu, lole oen bali le Un bii ne leten nu dapa nabale. Hidim oen lail lakos el Una la.

¹⁶ Kon Yesus keket oen noan, “Mi kaen apa nol asa la?”

¹⁷ Kon nam atuli mes tekan noan, “Papa! Auk kil nol auk anang biklobe li mo nia, le Paap tao

[✠] **9:11** Meliaki 4:5; Matius 11:14

banan una. Un ngengo, aa taan lo, lole un tom uikjale. ¹⁸ Eta uikjale na tama son nam, un late apa ka lako se dale ka. Hidim un baha ka bulat, nol un duu siin na. Hidi nam un apa ka kalkait banansila el kai ka. Auk nodan Paap ima-ii las son, le nulut soleng uikjale nia, mo oen nulut bolen lo.”

¹⁹ Ming ela kon, Yesus naskaa oen noan, “Hoe! Mi lail-lisin son! Auk tui mi oe-oe son, mo mi taan lo bii nababael tuun. Nol mi kon parsai baktetebes se Auk lo! Auk musti tahang nol mi didiin bling pait ta! Kil nol tana-ana na maa se nia!” ²⁰ Kon oen kok nol tana-ana na lako bel Yesus. Mo nikit uikjale ka ngat net Yesus kon, un late tana-ana na didiin lulin-lulin se dale ka, nol baha ka bulat.

²¹ Kon Yesus keket tana-ana na ama ka noan, “Ku anam mi in daid elia ki, lolo blingan son na?”

Un siut noan, “Lolo ana blutu bii kua. ²² Uikjale na le tao tele un bablaan son. Un tao nahu auk anang ngi oe-oe lako se ai dalen, nol tao mele un se ui dalen. Tiata Paap tulung kaim le! Eta bole lam, Paap namnau kami, le tao banan auk anang ngi tia.”

²³ Yesus situn noan, “Tasao le ku tek noan, ‘eta bole’ lia? Meman Auk daek nal nas totoang, sadi atuli li musti parsai muna le!”

²⁴ Kon nam blalan na siut nol in le lilu tetetas noan, “Papa! Meman Auk parsai son! Mo tulung le halin Auk in parsai ki didi dui pait.”

²⁵ Dedeng na, Yesus ngat tam atuli mammo maas nakbua se maan na son. Kon Un prenta uikjale ka noan, “Hoe! Uikjale daat! Puti deng tana-ana

ni tia, le halin un ming, nol aa tana. Ku boel taam pait lako se un lo ka!”

²⁶ Ming Yesus in tek ela ka kon, uikjale ka ahan mumuun. Un tao tana na le lea hukun-hukun se dale ka, halas-sam un puti nang soleng tana na. Kon nam tana na banansila el mate son. Didiin atuil in se na ngas, tek apa noan, “Inaa! Un mate son!”

²⁷ Mo Yesus kil tana na se ima ka, le tiun bangun. Kon un hangu dil meman.

²⁸ Hidi kon Yesus nol Un ima-ii las nang soleng maan na, le lakos tamas se uma mesa. Lius se las kon oen keket Yesus noan, “Papa! Tasao le apin kaim nulut soleng nal uikjale na lo kia?”

²⁹ Yesus situs noan, “Hii babanan ne! Uikjale kas meman daat isi. Tiata, eta mi kohe-kanas le nodan in hulung se Ama Lamtua lo kam, mi nulut soleng nal uikjale tuladang ela ka lo.”

*Lamtua Yesus tek pait deng Un in mate ka
(Matius 17:22-23; Lukas 9:43b-45)*

³⁰ Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las, nang soleng maan na, le taam lakos el propinsi Galilea. Dedeng na, Yesus kom atuli in taan noan, Un maa ne maan na lo, ³¹ undeng Un suma le tui Un ima-ii las siis. Un tek oen noan, “Nesang lo ka kam, oen hee soleng Auk lakong se atuil daat tas. Hidim oen keo tele Au, Atuling Baktetebes

sia. Meman Auk mateng, mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”*

³² Yesus tek ela, mo Un ima-ii las, nangan taan Un in teka na lo. Mo oen kon brain in ketan Yesus lo, noan Un in aa na nahin na elola.

Lamtua Yesus ima-ii las kaen apa noan, asii man tene dui

(Matius 18:1-5; Lukas 9:46-48)

³³ Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos lius se kota Kapernaum. Dedeng oen taam lakos uma dales sa, Yesus keket oen noan, “Apin mi kaen apa saa se lalan nua lia?”

³⁴ Mo muik at mes in brain siut Una lo, lole apin se lalan nua ka oen kaen apa noan, asii man tene dui deng oen totoang.*

³⁵ Kon nam Yesus daad le tui oen noan, “Asii man kom le daid atuil tene kam, un in nuli ka musti daid baktetebebes el atuil ana ka, le lii-lau totoang atuli lia.”*

³⁶ Hidim Yesus kok nal tana-ana mes se na, le lako dil se oen hlala ka. Un tekas noan, ³⁷ “Asii man muid Au, le lii-lau atuil ana ngas, banansila el lii-lau tana-ana blutu nia ka, nahin na noan,

* **9:31** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τη τρίτη ἡμέρα (*tei tritei heimera*) nahin na noan “leol tilu la” mo se dais Helong ngam, neot na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait.
 ✧ **9:34** Lukas 22:24 ✧ **9:35** Matius 20:26-27; 23:11; Markus 10:43-44; Lukas 22:26

atuling na kon lii-lau Au. Nol un kon lii-lau Auk Amang ngua, man nutus Auk maang se apankloma kia.”✧

Asii man daid kit atulin na?
(Lukas 9:49-50)

³⁸ Hidi nam, at mes deng Yesus ima-ii las, man ngaal Yuhanis sa tek noan, “Papa! Oe mesan na, kaim net atuling mes pake Paap ngala ka, le nulut uikjale. Mo kaim kaing una, lole un nam kit atulin lo kam.”

³⁹ Mo Yesus siut noan, “Hoe! Mi kaing un deken. Ta asii man pake Auk ngalang ngia, le tao taad herang ngam, taon elola ko un aa didaan Auk ngalang ngi lo. ⁴⁰ Eta un labang nol kit lo kam, nahin na noan un nam kit atulin.✧

⁴¹ Nangan babanan ne! Eta muik atuli mes taan noan, mi muid Kristus, tiata un tulung mia lam, taon elola ko Ama Lamtua Allah nadidingun atuling na in susa-kae ka lo. Un suma bel mi ui in ninu klas mes sii kon no, Ama Lamtua Allah nadidingun un lo.”✧

Boel kuti-kuti nol kula-sala ka deken!
(Matius 18:6-9; Lukas 17:1-2)

⁴² Hidi nam Yesus tek oen pait noan, “Eta muik atuli tao tana-ana mes le un lako-daek muid in kula-sala ka, didiin tana-ana na parsai se Auk lo kam, doha lo! In banan dui taung atuling na ka, eta kat baut tene mesa,† le butun laok se un leo ka, hidim laok sao se tasi hlala kua.

✧ **9:37** Matius 10:40; Lukas 10:16; Yuhanis 13:20 ✧ **9:40** Matius 12:30; Lukas 11:23 ✧ **9:41** Matius 10:42 † **9:42** Alkitab dais Yunanin na dul noan ‘baut in lulin’ man oen pake le lilung ael-gandum.

⁴³ Eta ku tao kula-sala nini ku imam halin na lam, dait soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku imam halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku imam mas duas. ✧ ⁴⁴ [Naraka la, meman maan in susa-daat. Ai in ne na ka mate taan lo. Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo]. † ⁴⁵ Eta ku tao kula-sala nini ku iim halin na lam, dait soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku iim halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku iim mas duas. ⁴⁶ [Naraka la, meman maan in susa-daat. Ai in ne na ka mate taan lo. Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo]. § ⁴⁷ Eta ku tao kula-sala nini ku matam halin na lam, sukin soleng tuun! Ta ku taam lako sorga nol ku matam halin na sii kam, banan dui deng, oen soleng tamang ku lako ai naraka dalen nol ku matam mas duas. ✧

⁴⁸ 'Naraka la, meman maan in susa-daat.

Ai in ne na ka mate taan lo.

Nol ulas in ne a ngas kon, teen tahan in tao didaan sa-saa ka lo.' ✧

⁴⁹ Auk in tui-tikang ni meman ngele. Ta asii man kom le muid Au lam, un musti tahang le muid tutungus, banansila el atuli lain sisi, hidim laen sila, le hodat laok se ai halin nam sisi la tahang nesang.

⁵⁰ Sila li niam, banan. Kit pake le tao mingis in kaa. Mo eta sil na milu lo son nam, un ambak ki

✧ **9:43** Matius 5:30 † **9:44** In dula dais Yunanin esa, man blaas dui ngas dul bango 44 ti lo. § **9:46** In dula dais Yunani esa, man blaas dui ngas dul bango 46 ngi lo. ✧ **9:47** Matius 5:29 ✧ **9:48** Yesaya 66:24

saa la? Muik ambak lo son. Mi kon musti daid tuladang el sila ka, le nuil neka-namnau apa nol atuli li totoang.

Tiata, mi teen in kaen apa noan, asii man tene dui, tam asii man ana dui ka tia!”☆

10

Atuil Farisi las nuting lalan le tao nahu Lamtua Yesus nini dais in sapa-dai'

(Matius 19:1-12; Lukas 16:18)

¹ Hidi kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos se propinsi Yudea, nol mana-maan didang in se palun Yordan halin leol-saken na ngas. Se ola-ol tuun kon atuli mamō maas nakbua nol Yesus. Tiata el in biasa ka, Un tui one.

² Muik atuil Farisi deeh maas le noan tao nahu Yesus. Oen keket noan, “Muid kit atoran agama lia lam, eta biklobe mes saap son nam, un boel in dai tam lo ka?”

³ Yesus situs noan, “Nangan napat le! Atoran in sapa man upung Musa in bel kita ka elola la?”

⁴ Oen situn noan, “Upung Musa atorang nga tek noan, biklobe li bisa dai, sati bel surat in dai se un sapa-bihatan na muna le.”☆

⁵ Yesus situs noan, “Hoe! Hii ke! Undeng mi bon batu, tiata upung Musa dul ela! ⁶ Mo nadidingun dehet laih hmunan hesa ku Ama Lamtua Allah in koet apan-dapa kua, nol apan-kloma kia ka deken! Muik in dula noan,

☆ **9:50** Matius 5:13; Lukas 14:34-35 ☆ **10:4** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 24:1-4; Matius 5:31

‘Ama Lamtua Allah koet atuli li, biklobe nol bihata.✠

⁷ Undeng na, le biklobe li nang un ina ka nol un ama ka,
le lako nuli koo-dalen mes nol un sapa-bihatan na,

⁸ lole oen duas daid mes son.’✠

⁹ Eta Ama Lamtua Allah esa taos le daid mes son nam, atuli li boel sis bating duas deken!”

¹⁰ Hidi nam, Yesus nol ima-ii las siis taam lakos se uma mesa. Se na, oen ketan Yesus in tui apin na.

¹¹ Yesus situs noan, “Asii man dai soleng un sapa-bihatan na, hidim saap pait tam, na nong son na! ¹² Bihata li kon ela! Eta un dai soleng un sapa-bikloben na, hidim un saap pait tam, na kon nong son na!”✠

Lamtua Yesus aa le bel hangun se tana-ana ngas

(Matius 19:13-15; Lukas 18:15-17)

¹³ Oe mesan na, atuli las kil nol oen anan nas laok bel Yesus, le nodan Un halin beles hangun. Mo Yesus ima-ii las kaing atuli las.

¹⁴ Nikit Yesus ngat net Un ima-ii las in tao ela ka kon, Un ngau one, noan, “Nang tana-ana ngas le maas el Au lia! Kaing oen deken! Ta atuil in banansila el tana-ana nia ngas sa, Ama Lamtua Allah nenan. ¹⁵ Mi nangan babanan! Atuil in kom le maa saol Ama Lamtua Allah ka, oen musti kom isi le net Una, banansila el tana-ana ngas in nangan isi le tutnaal nol oen ina-aman nas sa.

✠ **10:6** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:27; 5:2 ✠ **10:8** Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:24 ✠ **10:12** Matius 5:32; Korintus mesa la 7:10-11

Etan ela lo kam, oen haup in daid Ama Lamtua Allah atulin lo.”^{☆ 16} Hidi na kon, Yesus neok tanaana ngas, le nene ima ka laok se oen mesa-mesa, hidim beles hangun.

Daid Ama Lamtua Allah atulin nam nangan noan kahan tuun deken

(Matius 19:16-30; Lukas 18:18-30)

¹⁷ Dedeng Yesus nol atuil in muid Una ngas mana le lakos deng maan na kon, muik atuil in muki mes lail maa tutnaal nol Yesus. Un hai buku ka se Yesus sila ka, hidim un keket noan, “Ama Guru man in todan dui! Auk le keket bubuit. Elia Ama, auk tao elol le halin nam auk taan baktetebes noan, auk tamang sorgang le nuling leo-leo nol Ama Lamtua Allah tutungus sa?”

¹⁸ Yesus situn noan, “Amo tasao le ku noken Auk noan, Ama Guru ‘man in todan dui’ kia? Muik atuil in todan dui mes lo kon, suma Ama Lamtua Allah sii. ¹⁹ Ku taan Ama Lamtua Allah atorang deng lolo hmunan nua ka son, man tek noan,

‘Keo atuil deken;

Nong deken;

Naok deken;

Daid saksi in nole-lilung deken;

Liun-leo nal atuil le kat lai-niin oen sa-saa las deken;

Nol todan ku ina ma nol ku ama ma.’”[☆]

²⁰ Atuling na situn noan, “Baktebes Ama Guru! Lolo muda bii kua, Auk daek muid atorang nas totoang son.”

^{☆ 10:15} Matius 18:3 ^{☆ 10:19} Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:12-16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 5:16-20

21 Yesus kasiang atuling na. Kon Un tekan noan, “Toma! Mo muik dasi mes nabale. Ku pait lako tia, le hee nuli ku hmuki-nalan nas totoang. Hidim un duit ta, ku laok bating bel atuil in tuka-dabun nas. Hidi na halas-sam maa le muid Au. Ta mam Ama Lamtua Allah bel seda ku hmukinal didang se sorga.”

22 Nikit atuling na ming Yesus in tek ela ka kon, un dalen na daat meman. Hidim un pait nol dalen susa ana lo, undeng un muik isi.

23 Kon Yesus ngat puki, hidim tek Un ima-ii las noan, “Hii ke! Meman atuil in muki ngas sus isi in taam sorga!”

24 Ming Un aa ela kon, ima-ii las nangan hapun lo. Mo Yesus aa taplaeng pait noan, “Hii babanan! Kom le daid Ama Lamtua Allah atulin nam, susan ana lo! Boel nangan noan kahan tuun deken. 25 Ta atuil in muki ngas taam lakos sorga le daid Ama Lamtua Allah atulin nam, susan na banansila el hmukit unta tene mes taam lako un okat ta muid laung bolo.”

26 Yesus in teka na, tao oen totoang nangan hapun lo taplaeng. Kon oen keket apa noan, “Eta meman baktebes ela lam, asii man haup in nuli man hidi nutus taan lo ka le?”

27 Yesus ngat oen mesa-mesa, hidim tek noan, “Eta taung atuli lia lam, meman bisan lo. Mo nadidingun deken: ta taung Ama Lamtua Allah lam, totoang nas bisa dadi!”

28 Kon nam Petrus nikit in aa noan, “Papa. Kaim nang soleng kaim sa-saa las totoang son le muid Papa. Mo mam kaim haup saa la?”

29-30 Yesus tek noan, “Auk tek mi elia: atuil man in muid Au, nol nang soleng un ina-aman nas, un kaka-palin nas, un anan nas, un klapa la, un osa la, nol un uma isin nas totoang, le laok nahdeh Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na se ola-ol tuun na, mam un sium pait oe ngatus. Totoang sa-saa man un in nang soleng son nas, mam un simus pait nol lai-lisi. Ela kon no, mam un haup in diku-puang, undeng un in muid Au ka. Mo etan apan-kloma ki kiamat tam, un nuli leo-leo nol Ama Lamtua Allah tutungus. Un in haup pait ta, ela! ³¹ Nangan ne! Asii man nikit-nikit apa ka le daid atuil tene, kam muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, mam un daid atuil ana dui. Mo asii man tao apa ka el atuil ana ka, muid Ama Lamtua Allah in nangan na lam, mam un daid atuil tene dui.”✠

Lamtua Yesus tek lalis tiul deng Un in mate ka (Matius 20:17-19; Lukas 18:31-34)

³² Dedeng na Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos bus el Yerusalem. Yesus laok muna se hmunan, hidim Un ima-ii las, halas-sam atuil tenga las laok muid deng klupu. Oen nangan net hmunan nu Un in tek noan, atuli le keo tele Un se Yerusalem ma, tiata Un ima-ii las dalen nas hutlulu, nol atuil in muid one ngas kon lii. Taan ela kon, Yesus haman nal Un ima-ii las siis, le tekas pait deng asa man atuli le tao saol Un se Yerusalem ma. ³³ Un tekas noan, “Mi hii ke! Auk niam, Atuling Baktetebes sa. Kit le lakong el Yerusalem son niang, mo lius se ua ngam, oen hee Auk lakong bel tulu agama las tene-tenen nas

✠ **10:31** Matius 20:16; Lukas 13:30

nol guru-guru agama las. Hidim oen nutus, le hukung tele Au. Tiata oen sao Auk lakong se atuil man in taan Ama Lamtua Allah lo ngas. ³⁴ Hidim oen aa le tao nahmaeng Au. Oen puut kapen nol Au. Nol oen kon diku-puang Auk apang ngi dududus. Hidi halas-sam oen pauk tele Au. Meman Auk mateng baktebes. Mo bingin dua ka lam, Auk nuling pait.”*

*Yakobus nol Yuhanis nodan le daid atuil tene
(Matius 20:20-28)*

³⁵ Hidi kon, Yakobus nol Yuhanis, Sabadeus anan nas maas se Yesus. Oen nodan Un noan, “Paap Guru! Kaim le parlu.”

³⁶ Yesus keket oen noan, “Mi duam le parlu saa la?”

³⁷ Oen siut noan, “Elia Papa! Eta Paap daad le kil bandu son nam, kaim nodan le Paap bel kaim duam maan in dada. Mes se Paap halin kanan na, mo mes pait se Paap halin kliu ka, le halin kaim kon kil bandu.”

* **10:34** Se dais Yunanin nam oen mulai kaih deng: leol neot nia (= 1), ola kam (= 2), bingin dua kam (= 3), bingin tilu kam (= 4). Tiata se dais Yunanin nam, τη τρίτη ἡμέρα (*tei tritei heimera*) nahin na noan “leol tilu la” se dais Helong ngam, neot na nahi tom se “bingin dua ka”. Nangan ne, ta Lamtua Yesus mate se leol lima ka (kahin mesa). Ola ka, leol eneng (kahin dua), na Lamtua Yesus se bolo dalen nabale. Bingin dua ka, leol minggu (kahin tilu), na Lamtua Yesus in nuli pait ta. Tiata eta muid kit in kaih lelon nia lam, Un mate duman dua, halas-sam Un nuli pait.

³⁸ Yesus situs noan, “Mi duam nangan taan asa man mi in nodan ni lo. Mam Auk haup in susa-daot mamu. Tiata elola? Mi bali le mi kon lepahaal nal in susa-daot na leo-leo nol Auk didiin matem me?”[✧]

³⁹ Oen duos situn noan, “Kaim bolen Papa!”

Yesus situs pait noan, “Meman mam mi kon haup in susa-daot banansila el Au. ⁴⁰ Mo mam asii man daad se Auk halin kanan ni nol kliu kia lam, Auk man in nutus lo. Ta in muik hak le nutus ela ka, Ama Lamtua Allah. Un man nutus meman son, le asii man daad se maan nas.”

⁴¹ Nikit ima-ii tenga las, ming Yakobus duos Yuhanis in laok nodan ela ka kon, oen koon-mali isi. ⁴² Tiata Yesus haman oen totoang le tekas noan, “Elia! Mi tanan son ta lo? Atuil tene man in kil bandu ngas taom tudan-kida oen hutu-atan nas, didiin oen tao nal saa lo. Nol tulu-tulu deng ngala-ngaal man in taan Ama Lamtua Allah lo ngas, oen bel prenta lai-lisin, didiin oen hutu-atan nas nikit nal bon lo. ⁴³ Mo mi tao ela deken! Eta asii deng mia la kom le daid atuil tene kam, un musti daid banansila el ata ka, le lii-lau atuil tenga las.[✧] ⁴⁴ Nol asii man kom le daid tulu kam, un musti tao apa ka banansila el ata ka.[✧] ⁴⁵ Ta Au, Atuling Baktetebes sia, maang le atuli li lii-lau Auk lo, molam Auk maang le lii-lau atuil hut mamu kas. Auk maang le bel Auk in nuli ki tetema, halin sui nal atuli mamu deng oen in kula-sala ngas.”

[✧] **10:38** Lukas 12:50 [✧] **10:43** Lukas 22:25-26 [✧] **10:44** Matius 23:11; Markus 9:35; Lukas 22:26

*Lamtua Yesus tao banan atuling tedo mesa
(Matius 20:29-34; Lukas 18:35-43)*

⁴⁶ Kon nam Yesus nol Un ima-ii las, nol atuli hut mamu lakos lius se kota Yerikos. Oras oen in lakos sa, muik atuling tedo mes daad le nodan-nodan se lalan suut ta. Un ngala Bartimeos, ama Timeos ana. ⁴⁷ Nikit un ming noan, in maa laok deng na ka, Yesus atuling Nasaret ta, kon un haman mumuun noan, “Yesus! Laih Daud in hua-koet te! Auk natang Paap blaen son! Bel ampong auk tia!”

⁴⁸ Ming un haman ela kon, atuli las kaing un noan, “Hoe! Lobo deken!”

Mo un haman mumuun dui pait noan, “Yesus! Laih Daud in hua-koet! Bel ampong auk tia!”

⁴⁹ Tiata Yesus tene. Kon Un tek noan, “Kil nol un maa se nia!”

Kon oen laok tek atuling tedo ka noan, “Ku lobo bakun na! Ta Paap Guru hamu ku son nuan. Maa tia!”

⁵⁰ Ming ela kon, Bartimeos pasang soleng un seman na, hidim un lalaba tuun hangu dili, ta oen pel nolan lako se Yesus.

⁵¹ Yesus keket un noan, “Ku kom saa le?”

Atuling tedo ka situn noan, “Papa! Auk nodan le auk ngat neta.”

⁵² Yesus tekan pait noan, “Undeng ku parsai noan Auk tao banan nal ku, tiata nol ni kon, ku banan tia! Lako tia!”

Kon Bartimeos mata ka banan meman. Hidi nam, un kon lako muid Yesus.

11

Lamtua Yesus nol atuil in muid Una ngas taam lakos Yerusalem, nol atuli mamu naka-naka Una, banansila el atuil tene ka

(Matius 21:1-11; Lukas 19:28-40; Yuhanis 12:12-19)

¹ Nikit oen lakos dadani kota Yerusalem, lius se ingu dua ngalan, Betfage nol Betania, ne leten Saitun na,* kon Yesus nol Un ima-ii las tenes bubuit. Hidim Un tadu Un ima-ii las at dua le lakos muna. ² Un hidas noan, “Mi duam laok muna se iung nua. Eta mi taam lakom mam, mi net keledai ana mes butun. Atuli saek netan lo bii. Mi laok loat un tali la, le pel nolan maa se nia. ³ Mo etan muik atuli keket mi noan, ‘Tasao le mi loat keledai na lia?’ Lam mi siut noan, ‘Kaim Lamtuan nu le pake una. Eta Un pake hidi son nam, Un tunang pait meman.’ ”

⁴ Hidi kon atuil dua nas lakos, kon oen ngat net keledai ana na butun se uma mes hnitan, se lalan suut ta. Ta oen loat le kil nolan lako bel Yesus. ⁵ Mo atuil in dil se na ngas keket noan, “Hoe! Tasao le mi loat atuli keledai kia?”

⁶ Kon oen duas siut noan, “Kaim Lamtuan nu le pake. Eta pake hidi son nam, kaim pel nolan pait maa meman.” Kon atuli las nang oen le pel lai-niin keledai ana na lako. ⁷ Oen pel nolan lako bel Yesus. Hidim oen lekat oen seman nas laok se keledai blepo ka, le Yesus saken.

* **11:1** Oen ngali leten na ‘Saitun’, undeng se na muik klaap kai saitun mamu kose, oen lee nal mina saitun deng kai ina na isin na. Leten Saitun na nataka le kilu mes deng kota Yerusalem.

8 Dedeng oen le taam lakos el kota la ka, muik atuli mamō kat oen seman nas, nol oen hlendang ngas, le lekat se lalan na. Atuil tenga las lakos dait kai klehen muda,† le hehan laok se lalan hlala ka. Nini ela lam oen tulu bel noan, oen sodo-sium Lamtua Yesus nol in todan, banansila el taom oen in sodo-sium atuil tene ka.

9 Hidim muik atuli teng pait lakos muna Yesus se hmunan, nol tenga las pait muid deng klupu. Oen nakaa mumuun le tek noan,

“*Hosana!* Kit naka-nahalit Ama Lamtua Allah!‡
Hangun banan bating atuil man in maa nini
Ama Lamtua ngala ka!✧

10 *Hosana!* Kit naka-nahalit Ama Lamtua Allah!
Undeng Ama Lamtua le bangun pait Laih
Daud in prenta ka!

Hosana! Kit naka-nahalit Ama Lamtua Allah!
Undeng Ama Lamtua kil bandu meman son,
ne apan-dapa man lapa duduī kua!”

11 Lakos lius se kota dalen kon, Yesus nol Un ima-ii las taam lakos se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka kintal la. Kon Yesus ngat pukiū kintal la babanan. Mo undeng muik oras lo son, tiata oen pait lakos iung Betanias.

*Lamtua Yesus bahang kai ina mesa
(Matius 21:18-19)*

† **11:8** Markus in dula esa ka dul noan ‘bango ngas’. Mo kit tanan son deng Yuhanis peke 12, bango 13 ka noan, palam klehen tamlom kluti' klehen muda tamlom nian klehen muda. ‡ **11:9** Oen dais Aram mam tek noan ‘*Hosana*’. Nahin hmunan esa ka noan ‘un bel slamat’. Mo se saman Lamtua Yesus sa lam, oen pake le naka-nahalit Ama Lamtua Allah. ✧ **11:9** Buk in Naka-nahalit 118:26

¹² Ola ka ohkaong bii kon, oen putis deng Betanias le taam lakos pait bus el kota Yerusalem. Mo se lalan hlala kam, Yesus lubu. ¹³ Kam Un ngat net kai ina mes se lalan suut ta. Atuli taom kaa un isin na. § Tiata Yesus lako dadani le ngat naan kai na muik isin tam lo ka. Mo Un lako lius kai ina na lam, Un ngat net kai isin mes lo kon. Ta le meman kai ina na oras in isin lo bii, un halas-sam klehen tukun. ¹⁴ Kon Yesus tek kai ina na noan, “Undeng ku muik isin taung Auk lo, tiata deng leol neot nia, ku boel isin bel atuil didang pait lo ka!”

Un ima-ii las ming Un in bahang kai ina na ela ka.

Lamtua Yesus tama lako Um in Kohe-Kanas Tene ka, le sukun didaan maan in sosa-hee se na ka

(Matius 21:12-17; Lukas 19:45-48; Yuhanis 2:13-22)

¹⁵ Hidi na lam oen laok napiut lakos luis se Yerusalem, kon Yesus taam lako pait se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka. Se Um na kintal la, atuli las taon daid maan in sosa-hee son, le hee tiul-tuan, man taom atuli pake taung in tunu-dadung se oras in kohe-kanas. Net ela kon, Yesus laok nulut puting one. Un late soleng mija-mija man oen pakes le silin nini duit tas. Nol late bali bangku-bangku man oen pakes le hee kee se na ngas. ¹⁶ Un kon kaing atuli las

§ **11:13** Dais Blain pake kata ‘pohon ara’. Istila dais Yunanin nam *sukei*. Mo Alkitab pa tulu kai ina mes ne ua, man atuli taom mulan, nol kaa un isin na. Ne Indonesia halin leol-saken, atuli mul ‘aebloa’ tamlom kaa aebloa isin lo. Tiata ‘aebloa’ in ne Alkitab pa ka, sama nol aebloa in ne ia ngias lo.

totoang, le boel kil sa-saa in hee maa laok deng kintal la pait lo ka. ¹⁷ Hidim Un tui oen noan, “Mi taan asa man Ama Lamtua mee-baha la in dul son noan, ‘Auk bangun-pii Auk Uma lia, le halin atuli-atuil deng nusa ngias totoang maa le kohe-kanas se nia.’ Mo mi tao Um ni daid atuil in nako ngas maan in nakbua lolen son!”[☆]

¹⁸ Dedeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, nol guru-guru agama las ming Yesus in tao ela ka, kon oen kom Un lo isi. Tiata oen mulai nuting lalan le keo tele Una. Mo oen siin-tidu, lole atuil hut mammo kas kom isi nol Yesus in tui-tikang nga.

¹⁹ Lelo la le dene kon, Yesus nol Un ima-ii las putis deng kota Yerusalem, le pait lakos ninis se iung Betanias.

Etan kit parsai baktetebes se Ama Lamtua lam, mam Un bel kit asa man kit in nodan na (Matius 21:20-22)

²⁰⁻²¹ Ola oskaong bii kon, oen pait lakos bus el Yerusalem. Oen maa lakos deng kai man lahin Yesus in bahang nga. Kon Un ima-ii las herang, undeng kai ina na tuu-tanga son lako pes un klaput tas. Ti Petrus nangan net Yesus in aa lahin na. Tiata un tek noan, “Papa! Ngat le! Kai man lahin Paap in bahang nga, mate son!”

²² Yesus situs noan, “Meman toma! Tiata sadi mi parsai baktetebes se Ama Lamtua Allah! ²³ Ta eta mi parsai ela lam, mi tadu nal leten mes le hoboka lako se tasi kua, sadi mi parsai tailuang tuun lo! Mo mi musti parsai baktetebes se Ama

[☆] **11:17** Yesaya 56:7; Yermia 7:11

Lamtua Allah. ☆ ²⁴ Nadidingun lo koo! Sadi mi parsai baktetebes noan Ama Lamtua Allah bel nal asa man mi in nodan na lam, Un tao bel mi ela! ²⁵ Mo eta muik atuli in kohe-kanas, molota un dalen na banan isi lo nol atuil didang ngam, un musti babanan nol atuling na muna le. Ela halas-sam, mi Aman in ne sorga ku kom le kose soleng mi in kula-sala ngas. ²⁶ [Eta deng mia li muik in pesang dale, nol dai bel ampong atuil didang lo kam, mi Aman in ne sorga ku kon nadidingun mi in kula-sala ngas lo.]* ☆

*Oen keket-keketan nol Lamtua Yesus hak ka
(Matius 21:23-27; Lukas 20:1-8)*

²⁷ Hidi kon, oen lakos napiut. Lakos lius se Yerusalem kon, oen taam lakos pait se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-Kanas Tene ka. Oras oen taam lakos se kintal la ka, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat Yahudi las maas, ²⁸ le keket Yesus noan, “Lahin sii man tadu ku maa tao loblou se ni lia? Nol sii man bel ku hak ka!”

²⁹ Mo Yesus taan son noan oen nuting lalan le tao nahu Una. Tiata Un situs noan, “Auk kon le keket mia. Mi siut Auk muna le, halas-sam Auk siut mia. ³⁰ Auk in keket ti elia: mi totoang taan Yuhanis in Sarain Atuli ka ta lo? Asii man tadu un laok sarain atuli lia? Ama Lamtua Allah tam, atuli lia?”

³¹ Kon oen huli-bali lako-pait, ti oen nangan noan, “Inah! Kit toman son nia! Eta kit siut noan, ‘Ama Lamtua Allah man tadu’, kam Un siut

☆ **11:23** Matius 17:20; Korintus mesa la 13:2 * **11:26** In dula dais Yunanin esa man blaun dui ngas dul bango 26 ngi lo.

☆ **11:26** Matius 6:14-15

noan, ‘Eta ela lam, tasao le mi parsai Yuhanis lo kia?’ ³² Mo kit kon bisa siut lo noan, ‘Atuli li man tadu.’ Ta lo kam atulis totoang hangus keng nol kita. Lole oen parsai noan Yuhanis nam mo, Ama Lamtua Allah mee-baha.”

³³ Tiata oen siut Un tuun noan, “Kaim tanan lo!”

Kon Yesus siut balis noan, “Eta ela lam, Auk kon tek mi lo noan, asii man tadu Au lia.”

12

Lamtua Yesus nahdeh kleta deng atuil in daek klaap anggor

(Matius 21:33-46; Lukas 20:9-19)

¹ Hidi na kon, Yesus tek tapnaeng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat agama Yahudi las pait. Mo Un pake kleta noan, “Muik atuli mes lako dait klapa, le mul kai anggor se klaap na. Hidim un paah pukiun, nol un daek bak le taung in lita anggor isin na uin na. Un kon daek hlopong in doha mesa. Hidim un seb klaap na bel atuil didang, le maa liam oen bating apa klaap na in hapu ka. Mo un boka lako nusa didang.*

² Lius oras in nui anggor isin kon, klapa lamtua ka tadu un atuil in loka ngas at mes lako se atuil in daek klapa la ngas, le nodan un nenang nga.

³ Mo nikit un lako lius kon, atuil in dake ngas daek una, le diku-papas una. Hidi nam oen tadu un pait nol kil saa lo.

⁴ Kon klaap lamtua ka tadu un atuil in loka ngas at mes pait. Mo atuil in dake ngas diuk un

* **12:1** Yesaya 5:1-2

bon na didiin papa sii. Hidim oen tao nahmaeng una, nol nulut soleng una. ⁵ Tiata klaap lamtua ka tadu un atulin in loka mes didang pait. Mo oen keo tele atuling na. Oen tao ela kon no, klaap lamtua ka taan in tunang un atulin in loka ngas tutungus le lako. Mo atuil in dake ngas, diuk-papas tenga las, nol keo tenga. ⁶ Ti suma liis atuli mes sii son. Na klaap lamtua ka ana bikloeb siing man un neka-namnaun isi ka. Undeng muik lalan didang pait lo son, tiata un tadu se un ana ka lolen. Lole Un nangan noan, 'Eta auk tadu auk anang ngi esa kam, taon elola kon oen simun nol babanan, hidim hii-ming se una.'

⁷ Tiata un tadu un ana ka lako se ua. Mo nikit atuil in dake ngas ngat net un ana ka maa kon, oen tek apa noan, 'Hoe! Mi ngat le! Blalan na tadu un ana ka esa maa son nuan! Eta blalan na mate kam, un man sium blalan na pusaka las totoang. Tiata maa le kit keo tele una, le halin kit man haup un pusaka lias!' ⁸ Kon oen leo-leo daek un le keo tele. Hidim oen pasang soleng un nitun na lako se klapa la likun na. Kleta ka lako pes ela."

⁹ Hidi nam Yesus keket atuil tene kas noan, "Muid mi in nangan na lam, nataka le klaap lamtua ka tao saa nol atuil in dake ngas sa? Muid Auk in nangan nia lam, taon elola ko un maa keo tele atuil in dake ngas totoang. Le hidim un seb klaap anggor na bel atuil didang.

¹⁰ Kit totoang les net deng Ama Lamtua Allah Buk Niu ka son noan, 'Muik batu mes man tukang ngas nikit soleng son.

Mo halas nia lam, baut na daid baut in tian.

11 Ama Lamtua Allah esa man huil baut na le todo.

Tiata kit ngat una lam leko ana lo!’ ”☆

12 Atuil tene nas tanan meman son noan, Yesus in naleta na hai bus one. Undeng oen banansila el atuil in daek klaap anggor ra ngas. Tiata oen nuting lalan le daek Una. Mo oen lii-tiud nol atuil hut mammo man kom isi le hii Yesus in tui-tikang ngas. Tiata oen lakos nang soleng Un tuun ela.

Atuli las le tao nahu Lamtua Yesus nini in baen bea

(Matius 22:15-22; Lukas 20:20-26)

13 Hidi na kon, atuil Yahudi las tenen nas, tadu atuil Farisi dehe, nol atuil deng Herodes partei la, le laok keket-ketan nol Yesus, halin kiu nahu Una.

14 Tiata oen lakos le keket-ketan nol Yesus noan, “Ama Guru! Kaim totoang tana noan Ama dalen na lolo, nol nole-lilung taan lo. Ama ngat atuli li dalen nia, nol huil sila lo. Ama kon tek Ama Lamtua Allah in koma ka langa-langa. Tiata, kaim le keket dasi mesa. Muid kit atoran agama Yahudi lia lam, nataka le kit musti baen bea bel pamarenta Roma la laih tuan na,* tam lo ka?”

15 Mo Yesus taan son noan oen le kiu nahu Una, le halin Un aa labang nol pamarenta Roma la. Tiata Yesus situs mumuun noan, “Tasao le mi tao nahu Auk nini dais na lia! Olan bel Auk duit muti mesa!”

16 Kon nam oen tunang bel Un duit muti mesa. Yesus kat duit na le tinang. Hidim Un keket oen noan, “Hdulat ni asii sila ka? Nol ni sii ngala ka?”

☆ **12:11** Buk in Naka-nahalit 118:22-23

* **12:14** Atuil Roma

las laih tuan na, oen noken le ‘Kaiser’.

Oen situn noan, “Na pamarenta Roma la laih tuan na!”

¹⁷ Kon Yesus tekas noan, “Etan ela lam, mi laok bel pamarenta la asa man pamarenta nena. Mo bel Ama Lamtua Allah asa man Ama Lamtua Allah nena.”

Ming Un siut ela kon, oen totoang hera-herang, lole Un in situ na tom isi. Tiata oen kiu nahu nal Un lo.

Atuil in mate ki nuli pait tam lo ka? Nol se sorga lam atuli saap apa tam lo ka?

(Matius 22:23-33; Lukas 20:27-40)

¹⁸ Muik partei agama didang mes pait, man atuli noken noan partei Saduki. Oen tui noan, atuil in mate ngas nulis pait lo ka. Oe mesan na, atuil Saduki at ila lo kon maas le noan tao nahu Yesus. ¹⁹ Oen tek Yesus noan, “Paap Guru! Upung Musa dul pesang bel kit hadat ni noan: eta muik biklobe mes mate nang soleng un sapa ka, mo muik ana lo kam, biklobeng na palin na musti saap nol bebalu na, le halin nam hua bel un kaka in maet son na. ²⁰ Meman upung Musa tui ela. Mo kaim le keket bubuit elia: muik biklobe itu, oen kaka-pali. Bikloeb hmunan na saap bihatang mes muna, hidi kon un mate, mo muik ana lo. ²¹ Kon un palin in muid una ka, saap nol bebalu na lolen. Nesang lo kon, un kon mate mo haup ana lo. Ela kon nol palin nomer tilu la; un saap nol bebalu na. Mo un mate kon nol muik ana lo. ²² Ela tutungus didiin lako lius

✧ **12:18** Dehet deng Aan in Nutus sas 23:8 ✧ **12:19** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 25:5

palin hmudin esa ka, un kon mate mo muik ana lo. Hidi halas-sam bebalu na mate.

²³ Ta kaim le keket elia: bihatang na saap nol bikloeb iut nas son! Mo eta apan-kloma ki kiamat le Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas nulis pait tam, deng atuil at iut nas ol man daid bihatang na sapa ka?”

²⁴ Kon Yesus situs noan, “Eta mi keket ela lam, nahin na noan mi nangan taan babanan Ama Lamtua Allah in Dula Niu ka, isin na lo. Mi kon nangan taan Ama Lamtua Allah in kuasa ka lo. Tiata mi kula baktetebes son!

²⁵ Hii ke! Se sorga lam muik in sapa lo. Totoang atuil in mate man Ama Lamtua Allah in bel nuli pait tas, muik in sapa lo. Ela kon nol Ama Lamtua Allah ima-ii in deng sorga ngas, oen kon saap lo. ²⁶ Auk kon le tek mi deng atuil in mate ngas nulis pait, tam lo ka. Upung Musa man dul deng kai ina ana mes man ai kaan, mo hnining lo ka. Mi nangan net dehet na tam lo ka? Dedeng ai la kaa loe se kai na ka, Ama Lamtua Allah tek Musa noan, ‘Auk niam ku upu kia-kaon nas Lamtuan. Na upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob. Oen todan-lahing Auk tutungus maa pes halas nia.’[✧] ²⁷ Kit tanan son noan, blalan nas mates blaen son. Mo undeng Ama Lamtua Allah tek son noan, ‘Un daid oen Lamtuan maa pes halas nia’, tiata kit taan noan, oen nulis. Lole suma atuil in nuli ngas siis man todan-lahing se Ama Lamtua Allah, mo atuil in maet son nas lo, ta lo? Ta atuli li mate kon no, oen haup in nuli pait. Tiata eta mi kil napiut in tui-tikang

✧ **12:26** Dehet in Puit deng Dale Mesir 3:6

man noan, atuil in mate ngas nulis pait lo kam, meman mi kula talalun son!”

*Namnau Ama Lamtua nol namnau atuli lia
(Matius 22:34-40; Lukas 10:25-28)*

²⁸ Dedeng na, muik guru agama mes daad le hii Yesus in dehet nol atuil deng partei Saduki ngas. Guru agama na nangan noan, Yesus siut oen in keket ta nol babanan son. Hidi kon un ketan Yesus noan, “Papa! Auk le keket elia: kit hadat ti atorang nga, nol agama li in prenta ngas mammo naseke. Tiata deng totoang prenta man in maa deng upung Musa ngas, ol man muun dui la?”

²⁹ Yesus situn noan, “Prenta man in muun dui ne Ama Lamtua Buk Niu ka ka, lin na elia: ‘Totoang atuil in se Israel me! Hii-ming babanan ne!

Ama Lamtua Allah nam mo, meman kit Lam-tuan,

nol Un nam mo kit Tuang!

Muik didang pait lo, suma Un sii!

³⁰ Tiata mi musti namnau Una, *dui hihidi* deng totoang.

Mi musti nangan net Un tutungus, taan Una,

nol daek mumuun le muid Un in koma ka.’[☆]

³¹ Nol prenta mesan na pait, elia:

‘Ku musti namnau atuil didang, banansila el ku in namnau ku apam ma esa ka.’

Prenta dua nias man muun dui. Muik prenta didang pait man muun dui deng prenta dua nias lo.”[☆]

[☆] **12:30** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 6:4-5 [☆] **12:31** Atorang deng Tulu Agama las 19:18

³² Kon guru agama na keket Yesus pait noan, “Meman asa man Paap in teka ka, toma. Ama Lamtua Allah nam kit Lamtuan, nol muik Lamtua didang pait lo.”[☆] ³³ Kit musti namnau Un dui hihidi deng totoang. Hidim kit musti nangan net Un tutungus, taan Una, nol daek mumuun le muid Un in koma ka. Nol kit kon musti namnau atuil didang, banansila el kit namnau kit apan ni esa ka. Eta kit tao ela lam, Ama Lamtua Allah dalen kolo dui deng, in suma tao muid atorang agama lias tuun na. Nol in tao ela ka kon, banan dui deng eta kit suma tuun hmukit in tunu-dadung bel Una, tamlom bel Un sa-saa didang nga.”[☆]

³⁴ Ming un siut ela kon, Yesus nangan noan guru agamang na nangan taan nol babanan son. Tiata Yesus tekan noan, “Ku dani in daid Ama Lamtua Allah atulin son.”

Hidi deng na la, muik atuil didang man in barain le keket-ketan nol Yesus pait lo son, undeng muik in nal Una lo.”[☆]

*Kristus nam, meman laih Daud in hua-koet, mo Un kon nam laih Daud Lamtuan
(Matius 22:41-46; Lukas 20:41-44)*

³⁵ Hidi na kon, Yesus tui atuli las nabael se Ama Lamtua Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon Un keket oen noan, “Muid mi in nangan nam, elola? Guru agama las tui noan, Ama Lamtua Allah tulu Kristus meman son deng lolo hmunan nua. Nol muding one lam, Un nam suma daid deng laih Daud in hua-koet tuun. Mo na tom lo.”³⁶ Lole

☆ **12:32** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:35 ☆ **12:33** Hosea 6:6 ☆ **12:34** Lukas 10:25-28

hmunan nu, Ama Lamtua Allah Koo Niu ka pake laih Daud son le dul noan,

‘Ama Lamtua Allah tek auk Lamtuan na noan,

“Maa le daad se maan in todan dui kia, se Auk halin kanan nia.

Mam Auk tao Ku musu las, didiin oen suda muid se Ku.” ✧

^{37a} Deng na, kit tana noan, laih Daud esa noken Kristus sam ‘Lamtua’. Nahin na noan, eta atuli tek le Kristus nam suma laih Daud in hua-koet tuun nam, na tom lo! Undeng Un nam kon, laih Daud Lamtuan.”

Lamtua Yesus tek noan, doha-doh nol guru agama las in nole-lilung nga

(Matius 23:1-36; Lukas 20:45-47)

^{37b} Nikit Yesus aa ela kon, atuil hut mammo kas kom isi le hii-ming se Una. ³⁸ Kon Un tek oen pait noan, “Mi musti doha-doh nol guru agama las. Oen kom in pake kaod blatas pel-koos, le lako-pait tutnaal atuli hut mammo, halin atuli las ngat net one lam tek noan, ‘Oee! Oen nam atuil tene mo!’ ³⁹ Eta oen taam lakos se um in kohe-kanas sas, tamlom oen laok muid fesat tam, oen nuting maan in dada man banan dui ngas, le halin atuli hut mammo ngat net one. ⁴⁰ Mo doha-doha lo! Ta oen nole-lilung bebalu kas tutungus, le naok nal oen uma las. Mo se atuil hut mammo sila kam, oen buni oen in daat na, nini in dil le nodan nesang-nesang. Oen kom le atuli noken oen noan, atuil dael niu. Mo mam Ama Lamtua Allah hukung oen ngele dui.”

✧ **12:36** Buk in Naka-nahalit 110:1

Bebalu kasiang man tamang duit kolete tene dui ka

(Lukas 21:1-4)

⁴¹ Hidi na kon, Yesus lako daad saol kaban derma in se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka ka. Un ngat atuli las maas tamang duit kolete laok se kaban na. Un net atuil in muki ngas kon maas tamang duit mamomamo se na.

⁴² Mo muik bihaat bebalu kasiang mes kon maa muid le kohe-kanas. Un tamang duit seng dua se kaban na. Duit na osa ka ana dui.

⁴³ Kon Yesus laeh Un ima-ii las, le tekas noan, “Mi ngat babanan bebalung kasiang nia. Un tamang duit seng dua siis, mo un in bele ka mamomamo dui deng atuli las totoang. ⁴⁴ Ta atuil las tamang duit kolete deng oen duit lisin nas. Mo bebalu kasiang nia lam, un bel nuli un duit tas totoang son, bel Ama Lamtua Allah.”

13

Lamtua Yesus tek meman deng Um in Kohe-kanas Tene ka in lea ka

(Matius 24:1-2; Lukas 21:5-6)

¹ Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos nang soleng Um in Kohe-kanas Tene ka. Se oras oen in puit lakos sa, ima-ii las at mes tulu Um in Kohe-kanas sa, le tek noan, “Papa! Olan Paap ngat ti le! Um ni leko ana lo! Oen toed baut tene kias leko-leko!”

² Mo Yesus situn noan, “Um ni meman leko ana lo! Mo nesang lo kam, oen tao lean nuli baut nias totoang.”

*Tada-taad deng leol kiamat tia
(Matius 24:3-14; Lukas 21:7-19)*

³ Hidi kon, Yesus nol atuil in muid Una ngas lakos se leten Saitun nua, le oen daad se maan in saol nol Um in Kohe-kanas Tene ka. Kon nam Un ima-ii las at aat maas, le oen siis nahdeh nol Una. Atuil at aat nas, Petrus, Yakobus, Yuhanis, nol Anderias. ⁴ Oen keket Un noan, “Papa! Olan tek ulang Paap in aa apin na le. Bling halas-sam dedeng na maa lisu la? Nol un tada-tada las elola la?”

⁵ Kon Yesus situs noan, “Sadi mi doh babanan le tom in nole-lilung deken. ⁶ Ta mam muik atuli mam maas teh kalas, le tek noan, ‘Auk niam Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka’. Hidim oen kon nole-lilung atuli mam. ⁷ Eta mi net atuli hote-dait apa, tamlom mi ming dehet noan, muik in hote-dait apa ne ola-ola lam, lii deken. Ta in banansila ela ngas musti daid muna, mo leol kiamat ta maa lius lo bii. ⁸ Mam ngala mes hote-dait nol ngaal tenga las. Nusa mes kon hote-dait nol nusang tenga las. Muik lul-beko se ola-ola. Oras lubu ka kon muun isi! Nias totoang daid tada-taad banansila el bihata in tain iil le hua ka.

⁹ Tiata, mi musti doh babanan ne! Ta mam oen maa daek mi le pel nol mi lakom se maan in nehan dais agama ngas. Nol oen diku-puang mi se uma-um in kohe-kanas sas dalen. Hidim oen kon but mi le kil nol mi lakom se atuil in kil prenta ngas, undeng mi in muid Au kia. Mo mi pake dola na, le halin nahdeh oen deng Au. ¹⁰ Ta Ama Lamtua atulin nas musti laok tek Auk Dehet

Dais Banan nia, bel totoang ngaal in ne apankloma ki ngias muna le, halas-sam leol kiamat ta maa. ¹¹ Nangan noo! Eta oen but mi le kil nol mi lakom se maan in nehan dasi ngas sam, mi nangan le lii deken noan, ‘Hidim auk aa elola? Tamlom, auk siut elola?’ Ta eta un oras sa maa lius son nam, mi aa muid asa man Ama Lamtua Allah Koo Niu ka, in tek mia ka tukun.✧

¹² Eta se um-elan mes dalen atuli mes parsai se Au lam, mam un kaak-palin nas esan nuting lalan le keo una. Nol eta ana mes parsai se Au lam, un ama ka esa man keo una. Ela kon, eta ina-ama deeh parsai se Au lam, mam oen anan nas esan man keo one. ¹³ Tiata mam atuli las kom mi lo isi, undeng mi in parsai se Au ka. Mo eta asii tahang nal deng nas totoang ngam, taon elol kon Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una.”✧

*Doh babanan, ta leol kiamat ta maa dani son!
(Matius 24:15-28; Lukas 21:20-24)*

¹⁴ Yesus aa napiut noan, “Mam atuling in daat isi mes le maa. Un boel dil se maan in luli deng Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka lo, mo un lako dil se la, didiin tao hmomos maan na. Tiata Ama Lamtua Allah bali kudi nang soleng maan na. Eta mi ngat net ela son nam, doha-doha loo! (Asii man les nia lam, un kon musti doha-doha!) Ni daid tada noan, lelo-leol in susa ngas maas dadani son. Etan net ela son nam, atuil in ne propinsi Yudea ngas haung lalim lakom leten nuas tia.✧ ¹⁵ Musti lail laba-laba, le halin tom in susa-daat tas deken. Eta muik in

✧ **13:11** Matius 10:17-20; Lukas 12:11-12 ✧ **13:13** Matius 10:22

✧ **13:14** Danial 9:27; 11:31; 12:11

puti deng uma la son nam, boel pait laok kat sa-saa bakun tia. ¹⁶ Ela kon nol atuil in ne klapa la ngas, boel pait laok kat seman otot bakun na. Molam lail napiut tia! ✧ ¹⁷ In bosor dui ka, bihaat in behe ngas, nol ina-in man nusu tana-ana blutu mea ngas. Undeng oen lail nal hlapat lo. ¹⁸ Tiata banan dui ka, mi kohe-kanas le nodan halin leol in susa-daat nas, nahis tom oras oe-haat deken. ¹⁹ Ta leol nas sus isi! Kilan deng Ama Lamtua Allah in koet apan-kloma kia, maa lius halas nia, atuli ngat net in susa tuladang ela lo bii. Nol mam atuli kon ngat net in susa tuladang ela pait lo. ✧ ²⁰ Eta Ama Lamtua tao dadaen lelo-leol in susa ngas lo kam, mam muik atuli mes lo kon man tahang nal le nuli. Mo undeng Ama Lamtua Allah namnau Un atulin man Un huil nal son nas, tiata Un tao lelo-leol in susa ngas dadaen tuun.

²¹ Eta leol nas maas lius son nam, mi ming atuli las aa noan, ‘Hoe, Kristus muik ne nia!’ Mo atuil tenga las tek noan, ‘Kristus muik ne nua!’ Mo mi boel hii oen deken! ²² Ta mam muik atuli in puit le teh kalas noan, ‘Auk niam Kristus!’ Atuil tenga las pait tek noan, ‘Auk niam, Ama Lamtua Allah mee-baha.’ Mam oen tao taad herang bili-ngala nini uikjale kas in kuasa ka, le nole-lilung atuli lia. Oen kon soba-naan le nole Ama Lamtua Allah atulin nas! ²³ Mo mi musti doh babanan ne! Ta leol in susa ngas maa lius lo bii, mo Auk tek nuting mi meman son!”

*Atuling Baktetebes sa in maa ka
(Matius 24:29-31; Lukas 21:25-28)*

✧ **13:16** Lukas 17:31 ✧ **13:19** Danial 12:1; Apan-kloma Hnika Balu 7:14

24 Hidi kon Yesus aa napiut le tek Un ima-ii las noan, “Eta lelo-leol in susa ngas hidis son nam, ‘Mam lelo la daid mitang, bulan na kon langa lo ka.’[✧]

25 Duun nas nahis deng apan-dapa kua, nol kuasa in ne apan-dapa ku nguas daid dahut-dahut sii.’[✧]

26 Hidi na halas-sam, atuli las totoang ngat net Au, Atuling Baktetebes sia. Mam Auk maang deng apan-dapa kua. Nol totoang atuli li ngat net Auk in kuasa ka, nol Auk in loe-liliman na![✧]

27 Hidim Auk tadu Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas, le laok tao nakbuan totoang atuil man Auk in huil nal son, deng papmes apan-kloma ki ngias. Deng leol-saken lako pes leol-denen; deng blai-ahen lako pes loet-ahen.”

Lelo-leol in susa ngas daid taad deng Lamtua Yesus in maa kia

(Matius 24:32-35; Lukas 21:29-33)

28 Yesus nahdeh napiut noan, “Auk kat kleta deng kai ina mesa. Eta un klehen na kunis son nam, na daid tada noan, oras ehe ka maa dadani son. 29 Ela kon, eta mi ngat net lelo-leol in susa ngas maas son nam, na banansila el asa man apin Auk in tek mi son na, na daid tada noan, Auk in maa ka dadani son. 30 Mi hii babanan ne! Mam deng totoang atuil in nuil hahalas nia ngas, muik deeh mates lo bii, mo lelo-leol in susa ngas maas lius son. 31 Apan-dapa ku nol apan-kloma

✧ **13:24** Yesaya 13:10; Yeskial 32:7; Yoel 2:10, 31; 3:15; Apan-kloma Hnika Balu 6:12 ✧ **13:25** Yesaya 34:4; Yoel 2:10; Apan-kloma Hnika Balu 6:13 ✧ **13:26** Danial 7:13; Apan-kloma Hnika Balu 1:7

ki ilang kon no, Auk in teka ni tahang napiut hidi nutus taan lo.”

*Lamtua Yesus lelon in maa ka, buni nabale
(Matius 24:36-44)*

³² Yesus aa taplaeng noan, “Muik atuli mes lo kon man taan lelon tam oras Auk in pait maa ka. Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas kon, tanan lo. Auk esang kon, tanan lo. Suma Auk Amang ngu sii, man tanan.✧ ³³ Tiata mi musti doha-doh babanan, undeng mi taan lo, le bling un oras sa maa lisu.

³⁴ Nesang lo ka kam Auk lakong nang mia, mo mam Auk pait maang pait. Banansila el um lamtua mes nang soleng un uma la, le bok lako nusa katang. Un tadu un atulin in loka-loka ngas le mana-koet un uma la babanan. Nol un bating bel oen mesa-mesam nol oen osa. Un hid atuil in doh hnita ka ngas le doh babanan, didiin un pait maa.✧ ³⁵ Mi kon musti doh duman-lelo, undeng mi taan um lamtua ka in pait blinga ka lo. Taan le un pait lelo-maun tam, bingin-tai tam, lelo tam, oras lelo sake ko, mi tanan lo. ³⁶ Tamlom mo un maa nahkiut tuun, ti un haup mi ninim nakeodadale lo ka.

³⁷ Tiata, asa man Auk in tek mi nia, Auk tek atuil tenga las totoang ela kon, noan, ‘Mi musti doh babanan le sodo-sium Auk in pait maa kia!’ ”

[Lamtua Yesus in dehet nol Un ima-ii las se leten Saitun na ka, lako pes ela.]

✧ **13:32** Matius 24:36 ✧ **13:34** Lukas 12:36-38

14

Atuil tene kas nuting lalan le daek Lamtua Yesus

(Matius 26:1-5; Lukas 22:1-2; Yuhanis 11:45-53)

¹⁻² Mo oras na kon, tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nol guru agama las nuting lalan nabael le daek Lamtua Yesus nol ete-ete. Undeng oen le keo tele Una. Mo oen tek apa noan, “Tahang le! Kit daek Un nol ni deken le, ta lelo-leol tene kas maas dani son. Lo kam, tam atuil hut mammo kas haung keng nol kita la.”

Oen aa ela, lole nate lelo dua lam, atuil Yahudi las lelo-leol tene man oen noken noan, ‘Leol Paska’ nol ‘Fesat Ruti in Pake Bibit Lo’ ka maa lisu. Se lelo-leol tene nas oen nangan net hmunan nu oras oen upu kia-kaon nas in putis deng dale Mesir ra.✧

Bihatang mes doan mina bui bingis se Lamtua Yesus

(Matius 26:6-13; Yuhanis 12:1-8)

³ Se iung Betania, muik atuling mes ngala Simun. Hmunan nu atuli las nikis una, undeng un muik iil baih-bluku. Mo halas ni un banan son.

Oras lelo-leol tene kas maas lius lo bii kam, Yesus nol Un ima-ii las lakos kaa se Simun uma. Oen kaa mamasu lam, muik bihatang mes maa tutnaal nol Yesus. Un kil botor mes daken deng batu. Botor na isin na mina bui bingis man osa

✧ **14:1-2** Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:1-27

isi'.* Bihatang na diuk tehen botor ra leo ka. Hidim un doan mina ka halin noh buit-buit se Yesus bon na, le daid tada noan un todan Yesus.

⁴ Mo muik atuil didang at ila lo kon kaa leo-leo se na. Nikit oen ngat net bihatang na in tao ela ka kon, oen kom lo le tek noan, “Inah! Bihaat saa ni le un soleng parsum mina bui bingis man osa isi ni lia! ⁵ Banan dui ka un hee mina na, le laok bating duit mammo nas bel atuil kasiang ngas! Ta mina bui bingis na osa ka banansila el atuli mes gaji taun mesa.” Hidi nam oen kaing bihatang na mumuun.

⁶ Mo Yesus situs noan, “Mi boel tao sus bihatang ni deken! Nang le un tao ela! Ta Auk daleng kolo undeng un doan mina bui bingis ni se Auk apang ngia. ⁷ Atuil kasiang ngas leo-leo nol mi tutungus. Tiata mi bisa tulung oen bling tukun. Mo eta Au lam, nesang lo ka kam, Auk leo-leo nol mi lo son. ☆ ⁸ Auk in nuli ki nesang lo son. Nol bihatang ni in doan mina apin na ka, banansila el un hising rampe memman son se Auk nitung ngia. ⁹ Nangan babanan! Ta mam Ama Lamtua Allah Dehet Dais Banan na holhising se ola-ola tuun papmes apan-kloma kia lam, oen

* **14:3** Mina bui bingis na osa ka, banansila el atuli mes gaji taun mesa. Alkitab dais Yunanin dul noan, mina na osa ka *‘dinari’* 300, nol mina na ngala *‘nardos’*. Hmunan nu atuli las daken deng kai bui bingis klaput. Alkitab dais Blain na dul noan, *‘narwastu’*. Mo un botor ra, oen daken deng baut man atuli bisa paat. Botor na kon osa. Alkitab dais Yunanin na dul noan botor na daken deng baut *‘alabastros’*. Alkitab dais Blain dul noan, baut na ngala *‘batu pualam’*. Ngat kon se Lukas 7:37-38. ☆ **14:7** Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 15:11

kon dehet deng bihatang ni in banan na, le halin atuli li totoang nangan net una.”

Yudas koo mes nol tene-tene kas le hee Lamtua Yesus

(Matius 26:14-16; Lukas 22:3-6)

¹⁰ Hidi kon, at mes deng Yesus ima-ii las hngul duas, lako nuting tulu agama Yahudi las tene-tenen nas. Un ngala Yudas Iskariot. Un le hee soleng Yesus bel one. Un lako lius se one la kon un dehet beles un in nangan na. ¹¹ Nikit tene-tene nas ming Yudas tek ela kon, oen dalen kolo isi'. Oen hidan noan, “Eta ku kom le hee Yesus bel kami lam, taon elola ko kaim baen ku.” Hidi kon Yudas puti, le un nuting lalan halin sao Yesus lako bel one.

Lamtua Yesus kaa fesat Paska nol Un ima-ii las
(Matius 26:17-25; Lukas 22:7-14, 21-23; Yuhannis 13:21-30)

¹² Hidi nam, Yesus ima-ii las maas keket Un noan, “Papa! Leol neot ti, kit leol tene Paska la. Tiata, Paap kom le kaim laok ator maan taung fesat Paska se ola la?” Lole neot na, leol partaam deng atuil Yahudi las leol tene kas. Taom se leol na lam, oen hopong ruti in kutang bibit lo, nol keo lae-blai ana.

¹³ Kon nam Yesus tadu Un ima-ii las at dua noan, “Mi lakom muna se kota lua. Lius se ua mam, mi tutnaal biklobe mes haal ui se tunis ana mesa. Mi laok mudin. ¹⁴ Eta un tama lako se um ola lam, mi laok muid un se na. Hidim tek um lamtua ka noan, ‘Ama! Kaim Paap Guru nodan mana mesa, le pake taung in tao fesat Paska leo-leo nol Un ima-ii las.’ ¹⁵ Hidim atuling na tulu bel

mi maan tene mesa, se un uma la hnoden dapa ka. Un mana hidi maan na son, lisi ka suma mi duam laok mana-koet in kaa se na.”

¹⁶ Kon nam, oen duas lakos se kota la. Se na, oen tutnaal totoang asa man Yesus in tek oen son nas. Oen duas mana-koet in kaa-ninu le halin nam Yesus nol oen kaa fesat Paska se na. Hidi halas-sam oen laok tek Yesus nol ima-ii tenga las.

¹⁷ Lelo la mana le dene kon, Yesus nol Un ima-ii at hngul dua kas lakos se um na. ¹⁸ Hidim oen daad le kaa leo-leo. Oen kaa mamasu lam, Yesus tekas noan, “Mi hii napat le! Mam muik atuli at mes deng mia li hee soleng Auk lakong bel atuil in kom Auk lo ngas.”✧

¹⁹ Ming ela kon, oen dalen nas banan isi lo. Oen mesa-mesam keket Yesus noan, “Atuling man Paap in teka na, auk lo, ta lo?”

²⁰ Yesus situs noan, “Atuling man dopon un ruti la tama lako se mako ni leo-leo nol Au ka, man mam hee soleng Au. ²¹ Nangan ne! Au, Atuling Baktetebes sia, musti mateng banansila el oen in dul meman son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka ka. Mo doha! Atuling man in le hee Au ka, mam un haup in susa-daat! Banan dui ka, un ina ka huan deken!”

Lamtua Yesus tek noan, ruti nol ui anggor ra daid tada le nangan net Una

(Matius 26:26-30; Lukas 22:14-20; Korintus mesa la 11:23-25)

²² Oen kaa mamasu lam Yesus kat ruti bua mesa, le nodan mamo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un bilas-bilas ruti na, le tunang bel Un

✧ **14:18** Buk in Naka-nahalit 41:10

ima-ii las. Un tekas noan, “Ruti ni Auk apang nga. Kata, le kaa tia.”

²³ Hidi nam, Un nikit klas man in nisi anggor uin na, le nodan mammo se Ama Lamtua Allah. Hidim Un tunang klas na bel Un ima-ii las, le oen ninu. ²⁴ Un tekas noan, “Anggor ni, Auk dalang nga. Mam daal ni holbohon, le bel boa-blingin atuli hut mammo. Daal ni daid tada noan, asa man Ama Lamtua Allah in hid meman son na, halas ni dadi. Tiata kata, le niun tia.✧

²⁵ Hii babanan ne! Kilan deng duman nia, Auk niun anggor uin pait lo ka. Didiin Auk daad le kil bandu leo-leo nol Auk Amang ngu se sorga, halas-sam Auk niun pait.”

²⁶ Hidi na kon, oen tao dani mesa le nakanahalit Ama Lamtua Allah. Hidim oen putis duman-duman le lakos leten Saitun nua.

Lamtua Yesus tek muna noan, mam Petrus kaen Una

(Matius 26:31-35; Lukas 22:31-34; Yuhanis 13:36-38)

²⁷ Dedeng oen in lakos sa, Yesus tekas meman noan, “Duman ni mi totoang lalim nang soleng Au, banansila el in dul meman son ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan, ‘Mam Ama Lamtua Allah tao tele atuling in lolo-poa ka, hidim un lae-blai las lalis holhising.’✧

²⁸ Meman Auk mateng, mo eta mam Auk nuling pait tam, Auk lakong muna mi se propinsi Galilea.”✧

✧ 14:24 Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8; Yermia 31:31-34

✧ 14:27 Sakarias 13:7 ✧ 14:28 Matius 28:16

29 Ela kon no, Petrus kaen noan, “Papa! Atuil tengas totoang lalis nang soleng Paap kon no, auk laling lo!”

30 Yesus situn noan, “Petrus! Nangan ne! Duman ni manu tukluin oe dua lo bii kon, mo ku kaen Auk oe tiul son noan, ku taan Auk lo!”

31 Mo Petrus situn nol mumuun noan, “Lo Papa! Eta Paap mate kam, auk kon mateng leo-leo nol Papa. Mo auk lail nang soleng Paap lo, nol kaen Paap lo!”

Petrus tapan tenga las kon mesa-mesam kaen ela.

Lamtua Yesus in kohe-kanas se klaap Getsemani la ka

(Matius 26:36-46; Lukas 22:39-46)

32 Hidi na kon, Yesus nol Un ima-ii las lakos napiut le lius se klapa mesa, ne leten Saitun na. Klaap na ngala, ‘Getsemani’. Kon Un tek oen noan, “Mi daad natang se nia le. Ta Auk le lakong kohe-kanas se nua.”

33 Kon Yesus haman nal Petrus, Yakobus, nol Yuhanis, le lakos leo-leo nol Una. Kilan deng oras na kon, Yesus nataka kam ngele isi nol Un dalen na susa. 34 Un tek oen noan, “Auk daleng ngi sus isi! Auk nataka kam, banansila el Auk le mateng tetetas. Mi daad le doh se nia le.”

35-36 Kon Un keko lako katang dui bubuit, le hai buku ka laok se dale ka, hidim kohe-kanas noan, “Papa boa-ili! Eta Paap tade kam, Auk lepa-haal in susa-daat ni didiin mateng eli deken tia. Auk tanan meman son noan, Paap daek nal asa tukun. Tiata eta bole lam, Paap kat soleng

in susa ni katang deng Auk tia. Mo muid Auk in koma ka deken; muid se Paap in koma ka tukun.”

³⁷ Hidi na lam, Un pait lako Un ima-ii at tilu las, mo oen niin nalas. Un buk-bangun one, le tek Petrus noan, “Hoe Petrus!† Ku nini ke? Auk lakong se na ka suma nanapat tuun, mo mi doh nal bubuit lo kon nia! ³⁸ Maid mi matan nas, le langa. Hidim hangu, le doh nol Au! Mi dalen nas meman kom in daek banan, mo mi aap-sisin nas bloen. Tiata, banan dui ka mi kohe-kanas, le halin eta tom in sukat-soba kam, mi nahim deken.”

³⁹ Hidi nam, Yesus lako kohe-kanas oe mes pait. Un nodan pait se Ama Lamtua, le halin nang Un lepa-haal in susa-daat na deken. ⁴⁰ Hidim Un pait lako se Un ima-ii at tilu las. Mo oen ninis pait son, lole oen matan nas ngele isi'. Tiata Un buk-bangun oen pait, hidim kaing one, mo oen siut nal Un lo.

⁴¹ Hidi na pait tam, Yesus nang soleng oen le lako kohe-kanas lalis tilu la. Hidim Un pait le buk-bangun one. Un tekas noan, “Mi ninim pait nabale le? Nol tia! Hangu! Ta atuling in le hee Au, Atuling Baktetebes nia ki, maa dani son. Oen le daek Au, le bel Auk lakong se atuil daat tas iman. ⁴² Hoe hangum tia! Bela mi matan nas le ngat laok elu le! Atuling in le hee soleng Au ka, maa son nuan. Maa le kit laok tutnaal nol one!”

Oen daek Lamtua Yesus
(*Matius 26:47-56; Lukas 22:47-53; Yuhanis 18:3-12*)

† **14:37** Alkitab dais Yunanin na dul noan, ‘Simun’. Simun nam Petrus ngaal didang nga.

⁴³ Yesus aa mamaus nol Un ima-ii at tilu las ela lam, nahkitum, Yudas maa nol atuli hut mamu. Oen maas kil suli nol kai teben, le daek Yesus. Oen tao ela, muid in prenta deng tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas. ⁴⁴ Yudas tekas meman son noan, “Mi tinang babanan! Asii man auk likin nam, mi daek Un tia! Ta atuling man mi in nuting nga na!”

⁴⁵ Tiata, nikit Yudas nol atuil hut mamu nas maas lius se na kon, un laok saol Yesus, le tekan noan, “Paap Guru!” Hidim un neok Yesus le likin. ⁴⁶ Tukun nam atuil hut mamu kas keko lakos, le daek Yesus.

⁴⁷ Mo Yesus atulin nas at mes luis un hela ka le dait nutus atuling mes hngila klehen. Atuling in papa na, tulu agama Yahudi las tuang tene ka, ata. ⁴⁸ Yesus aa nol atuil mamu man in maa daek Una ngas noan, “Elola? Mi bali le Auk niam atuil daat te? Le mi maa daek Auk nini in kil suli nol kai teben nia? ⁴⁹ Lelo-lelon nam Auk tui mi se Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, mo muik atuli mes man in maa daek Au lo. Maa daek Auk tia! Ta ni dulan meman son lolo hmunan nua, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka.”☆

⁵⁰ Yesus ima-ii las lii isi. Tiata oen haung lalis nang soleng Un sii.

⁵¹ Neot na kon muik atuling muda mes muid Yesus deng klupu la. Un loes apa ka nini kitu teben mesa. Atuli las kon le daek una. ⁵² Mo oen kil haup un kitu teben na tuun. Tiata un lali pait nol lu-lulit, undeng un lii naseke.

☆ **14:49** Lukas 19:47; 21:37

Oen kil nol Lamtua Yesus lako maan in nutus dais agama ka

(Matius 26:57-68; Lukas 22:54-55, 63-71; Yuhannis 18:13-14, 19-24)

⁵³ Hidi na kon, oen kil nol Yesus lako se agama Yahudi la tulu tene ka uma. Se um na, atuli-atuil tene kas nakbua son. Nas tulu agama Yahudi las tene-tenen nas, guru-guru agama las, nol blalan-blalan hadat tas.

⁵⁴ Oras oen daek nol Yesus lako ka, Petrus laok huni-huni le muid deng klupu la, didiin lakos lius se tulu agama Yahudi las tuang tene ka uma. Un kon tama lako se kintal la, le daad mala ai leo-leo nol atuil in doh se na ngas.

⁵⁵ Se um na dalen, tulu agama las tene-tenen nas dehet nol atuli-atuil man in daad le nehan dais agama ngas. Oen totoang nuting lalan le bel kula Yesus, undeng oen kom le hukung tele Una. Mo oen net lalan lo. ⁵⁶ Tiata oen tulu nal saksi mamu, le halin tao nahu Yesus. Mo saksi nas in aa ka, tom apa lo.

⁵⁷ Hidim muik saksi teng pait hangus dil le aa in nole-lilung noan, ⁵⁸ “Kaim ming atuling ni aa noan, ‘Mam Auk tao lean Um in Kohe-kanas Tene, man atuli li bangun-pii nini ima ka. Mo hidilelo tilum Auk bangun-pii ulang Um na pait, mo pake atuli li ima lo.’”⁵⁹ Mo oen in aa ka, tom nol apa lo nabale.

⁶⁰ Hidim tulu agama Yahudi las tuang tene ka, hangu dil se totoang atuil man in daad le nehan dais agama ngas silan. Kon un keket Yesus noan, “Atuil mamu nias klaa nol Ku son. Mo tasao le Ku ete tuun nia?”

☆ 14:58 Yuhannis 2:19

⁶¹ Yesus aa bubuit lo kon. Tiata tulu agama Yahudi las tuang tene ka, keket ulang Un pait noan, “Olan Ku aa buit le! Ku niam baktetebes Kristus, Ama Lamtua Allah Ana, man Un hid meman son deng lolo hmunan nua ka le?”

⁶² Yesus situn noan, “Meman baktebes! Un mo, Auk niang. Mam mi totoang ngat net Au, Atuling Baktetebes nia, daad se sorga se Ama Lamtua Allah halin kanan na. Un in kuasa ka man muun dui hihidi! Mam Auk nol Un leo-leo kil bandu. Hidi nam, Auk niu maang deng sorgang, se nopen dalen.”[☆]

⁶³ Ming Yesus in aa ela ka kon, tulu agama Yahudi las tuang tene ka koon-mali isi', didiin un pius sait un kaod blatas sa. Hidim un hamamun le tek totoang atuil in daad nehan dais agama ngas noan, “Kit nuting saksi deken tia!

⁶⁴ Mi ming nol hngilan esan son, un esa man tek ela, ta lo? Un nikit apa ka esa le daid Ama Lamtua Allah Ana. Ni in bilu-aa son! Muid atorang agama la lam, eta muik atuli in nikit un apa ka esa, le tatai nol Ama Lamtua lam, atuling na musti mate! Tiata mi kom le nutus elola la?”

Kon oen totoang nutus noan, “Meman atuling ni kula baktetebes! Tiata musti hukung tele Una!”[☆]

⁶⁵ Hidim atuli at ila lo, keko lakos dadani le puut kapen se Yesus. Oen but kele Un mata ka, le diuk-papas Una. Hidim oen keket Un noan, “Eta Ku niam mo Ama Lamtua mee-baha kam olan Ku nataka, le asii man papas Ku lia?” Hidim oen prenta atuil man in doh Um in Kohe-kanas Tene

[☆] **14:62** Danial 7:13 [☆] **14:64** Atorang deng Tulu Agama las 24:16

ka ngas, le laok pel puting Yesus. Oen kil nol Un lako ka la, oen diuk-papas Un la-lalan.

*Petrus tek noan un taan Lamtua Yesus lo
(Matius 26:69-75; Lukas 22:56-62; Yuhanis
18:15-18, 25-27)*

⁶⁶⁻⁶⁷ Dedeng na Petrus daad nabael se kintal la. Kon nam tulu agama Yahudi las tuang tene ka, ata bihata mes maa, kon un ngat net Petrus mala ai. Un tadas Petrus sila ka babanan, hidim un tekan noan, “Apin ku kon leo-leo nol Yesus, atuling Nasaret ta, ta lo?”

⁶⁸ Mo Petrus situn noan, “Lo! Amo tasao le ku keket ela lia! Auk taan atuling na lo'.” Aa hidi ela kon, Petrus puti le lako dil se hnita in taam maa ka. [Tom nol oras na kon, manu ka tukluni.][‡]

⁶⁹ Hidi na kon, ata na ngat net Petrus pait. Ti un tek atuli-atuil in se na ngas noan, “Un niam, at mes deng atuil nas!”

⁷⁰ Kon Petrus kaen noan, “Ku nuin ne! Auk taan atuling na lo'!”

Nesang lo kon, atuli mes didang pait se maan na, tek ulang Petrus noan, “Hoe! Ku le nole noan, ku leo-leo nol atuil nas lo deken! Ta mi totoang atuil Galilea, ta lo?”

⁷¹ Mo Petrus kaen noan, “Hoe! Auk sumpa! Auk taan atuling na lo'!”

⁷² Un tek hidi ela kon, manu ka tukluin pait. Tukun nam Petrus nangan net Yesus in teka apin man noan, “Manu ka tukluin oe dua bii kam, ku kaen Auk oe tiul son.”

[‡] **14:68** In dula dais Yunanin tenga las dul bango in mo kurung dalen ni lo.

Petrus nangan net ela kon, Un dalen iil isi tiata lilu nol mumuun.

15

Oen kil nol Lamtua Yesus lako ngada se gubernur Pilatus

(Matius 27:1-2, 11-14; Lukas 23:1-5; Yuhanis 18:28-38)

¹ Oskaong bii kon, totoang atuil in se maan in nehan dasi ka, koo-dalen mesa, le keo tele Yesus. Hidi kon oen but Un le nolan lako ngada gubernur Pilatus. ² Oen lakos lius se gubernur ra kon un ketan Yesus noan, “Elola? Ku niam baktetebes atuil Yahudi las Lahin ne?”

Yesus situn noan, “Baktebes! Ama Gubernur tek toman na.”

³ Hidi kon, tulu agama las tene-tenen nas aa nol gubernur ra noan, “Atuling ni in tao kula ki bubuit lo son!” Hidim oen tek Un in kula-sala ngas, mesa-mesa.

⁴ Kon nam, gubernur ra keket Yesus pait noan, “Ku ming oen in teka ka tam lo ka? Oen bel kula Ku mammo son. Olan Ku siut oen buit le!”

⁵ Mo Yesus siut saa lo, didiin gubernur ra herang isi.

Gubernur Pilatus nutus le hukung tele Lamtua Yesus

(Matius 27:15-26; Lukas 23:13-25; Yuhanis 18:39—19:16)

⁶ Taun-taun nam, eta atuil Yahudi las tao fesat Paska lam, atuil hut mammo kas huil atuil bui mesa, le gubernur ra sao una. ⁷ Dedeng na, muik atuil bui mesa, ngala Barabas. Hmunan nu, oen daek una nol un tapan nas, undeng un

labang nol pamarenta Roma la, hidim un kon keo atuli. ⁸ Tiata fesat Paska la maa dadani son kon, atuil hut mamu kas lakos se gubernur Pilatus, le haman tek mumuun noan, “Ama gubernur! Leol Paska li maa son! Eta bole lam, Ama gubernur tulung sao atuil bui mesa, el taun-taun man in hidi son nuas!”

⁹ Kon gubernur ra situs noan, “Eta ela lam, auk sao se asii la? Eta Auk sao mi atuil Yahudi li Lahin nia lam, mi tade ke?” ¹⁰ Gubernur ra tek ela, molota un tanan son noan tulu agama Yahudi las tene-tenen nas kil nol Yesus lako bel una, lole oen idus Yesus isi, nol oen kon kom Un lo.

¹¹ Mo blalan-blalan agama las hode-lokot atuil hut mamu kas, le oen totoang nodan gubernur ra noan, “Kaim kom Un lo! Sao se Barabas tuun!”

¹² Tiata gubernur ra keket oen pait noan, “Eta ela lam, auk musti tao saa nol Yesus, man oen noken noan, ‘atuil Yahudi las Lahin’ nia la?”

¹³ Kon oen totoang leo-leo nakaa mumuun noan, “Keo tele Un tuun tia! Pauk Un se kai sangsuli lua!”

¹⁴ Mo ela kon no, gubernur ra keket pait noan, “Lam Un in salan ni asa la? Auk pres Un son, mo Auk haup Un in kula-salan mes lo kon!”

Mo oen totoang nakaa muun dui pait noan, “Keo tele Una! Pauk Un se kai sangsuli lu tia!”

¹⁵ Undeng gubernur ra kom le tao atuil hut mamu kas dalen kolo, tiata un sao Barabas muid oen in koma ka. Hidim un tadu atuil in doha

ngas, le laok lapat Yesus nini ui-latu.* Lapat hidi kon, tentara las kil nol Yesus, le nolan laok pauk tele se kai sangsuli lu dapa.

*Tentara las diuk kuti-kuti Lamtua Yesus
(Matius 27:27-31; Yuhanis 19:2-3)*

¹⁶ Hidi na kon, tentara las pel nol Yesus lako se oen benteng nga.† Se na, oen haman oen tapan nas batalion mesa. ¹⁷ Hidim oen lotong bel Yesus kaod blatas mea-mamaten mesa, tuladang el taom lahi las kaod in pake ngas. Oen kon kat kai hlango in muik duli ka, le naneng daid hlotong. Hidim oen tudan hlotong duli na laok se Yesus bon na, le tao kuti-kuti banansila el in nikit laih balu, nini in lotong belen hlotong lahi ka.

¹⁸ Oen totoang todan kuti-kuti Una. Oen tekan noan, “Ni Laih atuil Yahudi!” ¹⁹ Hidim oen hlak le todan Yesus, nol puut kapen oe-oe se Un sila ka. Nol oen kon diuk Un bon na oe-oe nini kai. ²⁰ Oen diuk hidi Un kon, oen kolong soleng Un kaod blatas sa, le pake belen Un kai-batu las pait. Hidi nam, oen kil puting Un deng kota Yerusalem, le laok pauk holtiu Un se kai sangsuli la didiin mate.

*Oen pauk Lamtua Yesus se kai sangsuli la
(Matius 27:32-44; Lukas 23:26-43; Yuhanis 19:17-27)*

* **15:15** Tentara Roma las lapat pake ui-latu, man daken deng tail ulat ila lo. Hidim oen but seen nakan tamlom tungdaid nakan se tali la mumu ka. Eta lapat oe-oe nini ui-laut na lam, bulang hokoa. † **15:16** Tentara las mana la, oen noken se dais Latin nam, *praetorium*. Tentara las maan esa ka, ne gubernur ra um jabatan na kintal la.

²¹ Oras oen puit lakos deng Yerusalem ma, se lalan hlala kam oen tutnaal atuli at mes maa deng kota Kirene. Un ngala Simun. Un nam mo, Aleksander duas Rufus aman. Un halas-sam le taam lako bus el Yerusalem, mo tentara las daek nal una, le dising un haal Yesus kai sangsuli la.✠

²² Oen kil nol Yesus lako lius se mana mesa, ngala Golgota. (Nahin na noan, ‘maan bon seen’.) ²³ Se na, oen le ninung Yesus nini anggor ngilu man kutang son nol kai, le halin nam Un tahang nal ili. Mo Yesus dai niun lo'. ²⁴⁻²⁵ Oen pauk batleng Yesus se kai sangsuli la, hidim oen pii kai na, oras na nataka le diuk sipa oskaong. Hidim tentara las pel lot le nuting asii man haup Yesus kai-batu las.✠ ²⁶ Oen kon dul se kai bleha mesa, le pakun laok se dapa, titu nol Yesus bon na, noan,

“Ni atuil Yahudi las Lahin”

Oen nini lalan na le hukung Yesus. ²⁷ Se na, oen kon pauk tele atuil in naok daat at dua. Mes se Yesus halin kanan na; mo mesan na pait se Yesus halin kliu ka. ²⁸ [Nini ela lam, oen daek muid asa man in dul meman son, ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka noan, “Oen tao Un banansila el atuil daat ta.”]† ✠

²⁹ Totoang atuil man in laok muid lalan na ngas, ngat net Yesus holtai se kai sangsuli la. Kon oen lale-lale leon nas, le aa tao nahmaeng Yesus noan, “Hoe! Ku tek noan, Ku tao lean nal Ama Lamtua Allah Um in Kohe-kanas Tene ka, hidim

✠ **15:21** Roma 16:13 ✠ **15:24-25** Buk in Naka-nahalit 22:19

† **15:28** In dula dais Yunanin man blalan dui ngas, dul bango 28

ki lo. ✠ **15:28** Yesaya 53:12

bangun-pii ulang pait lelo tiul siis ta lo?✧ ³⁰ Eta baktebes sam, olan Ku niu deng kai sangsuli la, le sao Ku apam ma esa tia! Ta ela halas-sam kaim parsai noan, meman Ku niam, Ama Lamtua Allah Ana.”

³¹ Tulu agama Yahudi las tene-tenen nas nol blalan-blalan agama las kon bilu-aa Yesus noan, “Un bel slamat nal atuil didang, mo Un apa ka esa kam, Un bel slamat nalan lo! ³² Un noken Un apa ka esa noan, ‘Kristus’, Atuling man Ama Lamtua Allah tulu meman son deng lolo hmunan nua ka. Atuil tenga las tek noan, Un niam atuil Israel las Lahin. Eta baktetebes ela lam, Un musti niu muna deng kai sangsuli la, le kit netan, halas-sam kit parsai se Una.”

Atuil at dua man holtai leo-leo nol Yesus se kai sangsuli dapa ngas kon, bilu-aa Una.

Lamtua Yesus mate

(*Matius 27:45-56; Lukas 23:44-49; Yuhanis 19:28-30*)

³³ Hidi na kon, mitang-tilu kabut maan na deng lelo ditu, lako pes diuk tilu lelo-maun.

³⁴ Diuk tilu lelo-maun kon nam, Yesus haman mumuun nini dais Aram noan, “*Eloi! Eloi! Lama sabaktani?*” (Un nahin na noan, “Auk Lamtuan! Auk Lamtuan! Tasao le Ama bali kudi nang soleng Au lia?”)✧

³⁵ Atuli at ila lo dadani se na, ming Yesus fala ka. Kon nam oen aa noan, “Hoe! Mi hii le! Un haman upung Elia, Ama Lamtua mee-baah hmunan nua ka!” ³⁶ Kon atuli at mes lail lako kat

✧ **15:29** Buk in Naka-nahalit 22:8; 109:25; Markus 14:58; Yuhanis 2:19 ✧ **15:34** Buk in Naka-nahalit 22:2

kitu duda le dopon tamang laok se anggor ngilu ka. Hidim un hai kitu duda na laok se hnikan tula mesa, le tapa laok se Yesus sula ka, halin Un bolos. Nol atuli las aa noan, “Natang le kit ngat soba-nanan! Asii tana mo upung Elia maa tao niung Un deng kai sangsuli dapa ka.”[☆]

³⁷ Yesus haman mumuun oe mes pait, hidi kon Un mate.

³⁸ Se Um in Kohe-kanas Tene ka, muik kitu tene mes holtai kele Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dui ka. Tom nol Yesus hngasa ka in nutus sa, kitu tene na sait bating dua deng dapa lako pes dale'.[☆]

³⁹ Neot na se Golgota, muik komendan mes dil le doh se la. Nikit un net Yesus in mate ka kon, un nahkitu, hidim un tek noan, “Inah! Atuling ni meman baktetebes Ama Lamtua Allah Ana!”

⁴⁰⁻⁴¹ Nol muik bihata at ila lo, kon net Yesus in mate ka deng kakatang. Oen man hmunan nu lii-lau Yesus nol atuil man in muid Una ngas se Galilea. Bihaat nas ngalan nas elia: Salome, Maria deng iung Magdala, nol Maria mes pait (na Yakobus duas Yoses[§] inan na), nol muik bihata-bihata teng pait, man maas leo-leo nol Yesus se Yerusalem.[☆]

Oen puan Lamtua Yesus

(Matius 27:57-61; Lukas 23:50-56; Yuhanis 19:38-42)

[☆] **15:36** Buk in Naka-nahalit 69:22 [☆] **15:38** Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33 [§] **15:40-41** Yakobus in mo bango nia ki, Yakobus didang pait man muda dui deng Yakobus tenga las. Nol muik in dula dais Yunanin teng dul noan, ‘Yoses ina ka’, tengas dul noan ‘Yosef ina ka’. [☆] **15:40-41** Lukas 8:2-3

⁴²⁻⁴³ Hidi na, muik atuli mes nuting lalan le niung Yesus nitun na deng kai sangsuli dapa. Atuling na ngala Yusuf. Un nam deng kota Arimatea. Nol un kon at mes deng blalan in nehan dais agama Yahudi ngas. Un hadat banan. Un kon natang-natang Ama Lamtua Allah bandu la in maa ka.

Yesus in mate ka tom nol leol lima. Mo ola ka, tom nol atuil Yahudi las leol in kohe-kanas. Undeng na, le leol lima ka, Yusuf le laok niung Yesus nitun na. Tiata un tao teken un dalen na, le laok nodan Yesus nitun na se gubernur Pilatus.

⁴⁴ Nikit gubernur ra ming Yusuf nodan ela kon, un herang. Hidim un tek noan, “Inah! Atuling na in mate ka hlapat ta le! Auk bali le bisa daid ela lo!”

Kon un tadu atuli le laok haman komendan na, hidim un keket noan, “Elola la? Yesus mate baktebes son ne?”

⁴⁵ Komendan na situn noan, “Baktebes papa, Un mate son lolo apin.” Gubernur ra ming ela kon, un tade le Yusuf laok niung Yesus nitun na.

⁴⁶ Kon nam, Yusuf lako sos kitu blatas man osa ngas. Hidim un lako Golgota. Un lako lius kon, un niung Yesus nitun na deng kai sangsuli la dapa. Hidim Un kabut Yesus nitun na babanan nini kitu balu man osa na. Dedeng na, oen halas-sam paat hidi bolo nitu mes babalu se leten mesa. Tiata oen kok tamang Yesus nitun na lako se bolo na. Hidim oen lulin nol baut bleha tene mesa, le hepan babanan laok se bolo ka hnitan na. Hidi halas-sam, Yusuf nol un tapan nas pait.

⁴⁷ Dedeng na, Maria deng iung Magdala nol Maria didang (Yoses ina ka), lakos muid se na

kon. Oen duas ngat le tadas babanan bolo man oen in nene Yesus nitun na ka.

16

Lamtua Yesus nuli pait!

(Matius 28:1-8; Lukas 24:1-12; Yuhanis 20:1-10)

¹ Hidi Yesus in mate ka, ola ka leol eneng, na atuil Yahudi las leol in kohe-kanas sa. Neot na lelo dene son, mo Maria deng iung Magdala, Maria didang (na Yakobus ina ka), nol Salome, lakos sos mina bui bingis, undeng ola ka, oen le laok hising Yesus nitun na muid atuil Yahudi las hadat ta. ² Tiata leol minggu la oskaong mitang bii, lelo halas-sam tong, mo oen tilus lakos se niut utu ka. ³⁻⁴ Se lalan hlala kam, oen keket apa noan, “Hoe! Hidi kam, asii man hulung kit le pekot bian baut tene in ne niut utu ku hnitan nua la? Etan kit tilut sii ngam bolen lo', lole baut na tene isi kam!”

Mo oen lakos lius se las kon, oen ngat tam baut tene na hopaling son. ⁵ Ta oen taam lakos bolo ka dalen. Mo oen nahkiut isi', undeng oen ngat net atuil muda mes daad se oen halin kanan na, pake kai-baut muti kaloe. ⁶ Atuling muda na tekas noan, “Mi lii deken! Auk tana, le mi maa nuting Yesus, Atuling Nasaret, man oen pauk tele son se kai sangsuli lua ka. Un ne ia lo son, undeng Un nuli pait son! Maa, le mi ngat esan, se maan oen in nene Yesus nitun na ka. Un ase son. ⁷ Tiata mi pait lalaba tia! Le laok tek Petrus nol un tapan nas noan, Yesus nuli pait son. Un lako muna son ne Galilea. Mam oen tutnaal nol Yesus se

ua, banansila el asa man hmunan nu Un tek oen meman son na. Tiata mi pait tia!”☆

⁸ Nikit bihata las ngat mana la le Yesus ase baktebes kon, oen lii isi. Hidim oen lail putis le laba-laba tuun pait. Oen tek asii lo' se oen lalan in pait ta, undeng oen lii isi.*

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Maria in deng iung Magdala ka

(Matius 28:9-10; Yuhanis 20:11-18)

⁹ Leol minggu oskaong nga, Yesus tulu-balang apa ka muna bel Maria in deng iung Magdala ka, man hmunan nu Yesus nulut puting uikjale iut deng un apa ka. ¹⁰ Un net hidi Yesus kon, un lako tek totoang atuil man hmunan nu muid Yesus sas. Dedeng na oen nakbua naba el nol dael ili. Oen kon matan uin kodo nol in nangan Yesus in mate ka. ¹¹ Maria lako lius se one la kon un tekas noan, “Tasao le mi dalen sus nabale lia? Sus bakun tia, ta Yesus nuli pait son! Apin auk tutnaal Una, hahalas!”

Mo oen totoang situn noan, “Hoe! Ku nole ela deken!”

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel atuli at dua pait

(Lukas 24:13-35)

☆ **16:7** Matius 26:32; Markus 14:28 * **16:8** In dula dais Yunanin man blaen dui nol banan dui ngas, dul laok pes se bango 8 la sii. Markus hep un dehet ta nini lalan dua: mesan na blatas (Markus 16:9-20), mo mesan na pait tam dadaen tuun (Markus 16:9-10). Muding atuil in tana man taan batur Markus Dehet tia ngas, in hepa dua nias, oen dulas deng klupu. Dehet dua nias, nahdeh deng Yesus in nuli pait deng Un in mate ka, nol atuil man parsai se Yesus sas osa-lalan na.

¹² Hidi nam, Yesus atulin in muid Una ngas at dua lakos el ingu mesa. Se lalan hlala kon, Yesus tulu-balang apa ka bel one, nini tuladang kisa. Mo nesang lo kon, oen duas tadas taan Una.

¹³ Tiata oen duas pait lakos lius oen tapan nas kon, oen tek noan, “Hoeh! Mi hii napat le! Apin kaim tutnaal Yesus se lalan nua!”

Mo oen tapan nas totoang situs duas noan, “Hoe! Mi aa nole ela deken!”

Lamtua Yesus tulu-balang apa ka bel Un ima-ii las totoang

(Matius 28:16-20; Lukas 24:36-49; Yuhanis 20:19-23; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:6-8)

¹⁴ Hidi na kon, Yesus tutnaal nol Un ima-ii hngul esa kas, se oras oen in daad le kaa ka. Un kaing oen noan, “Hoe! Mi in bon batu kia! Atuli tek mi son noan, oen net Auk son nini oen matan beas esan, mo mi dai parsai lo kia! Mi tek le, oen totoang nole! Ta Auk esang maang lolen son nian. Meman Auk mateng, mo halas ni, Auk nuling pait son! Mi ngat esan tuun.

¹⁵ Tiata, mi musti laok papmes apan-kloma ki le tek atuli las totoang deng Auk Dehet Dais Banan ni tia. ¹⁶ Asii man parsai Au, nol haup in sarani kam, mam Ama Lamtua Allah bel boa-blingin una, le halin un haup in daad napiut nol Ama Lamtua Allah se sorga. Mo asii man parsai lo kam, mam un haup in hukung, nol Ama Lamtua Allah hutun soleng una, le daad napiut se likun. ¹⁷ Nol atuil in parsai Au ngas, mam oen tao taad herang bili-ngala, le halin atuli las

✧ **16:15** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:8

totoang tana, noan, oen in kuasa ka, meman maa deng Ama Lamtua. Tuladang el, mam oen nulut nal uikjale kas nini Auk ngala ngia. Nol mam Ama Lamtua Allah tao oen le aa nini dais didang man oen tanan lo. ¹⁸ Hidim, eta oen kil tom ul in muik lasong tam, oen niun tom laos kon no, oen tom in daat lo'. Mo eta oen nene iman nas se atuil in ili ngas bon, le nodan beles sam, atuil nas banan meman.”

Lamtua Yesus sake lako sorga

(Lukas 24:50-53; Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11)

¹⁹ Aa hidi nol Un ima-ii las ela kon, Ama Lamtua Allah nikit sakeng Yesus lako sorga. Se na Yesus daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na, le Oen duas kil bandu leo-leo.✧

²⁰ Hidi kon, Un ima-ii las, daek muid Un in leka ka. Oen lakos se ola-ol le tek atuli las totoang deng Dehet Dais Banan na. Nol Ama Lamtua Allah beles kuasa, le oen tao nal taad herang bili-ngala, banansila el asa man Yesus in tek oen son na. Atuli mamom parsai se Yesus, undeng oen taan son noan, Dehet Dais Banan na, meman tom baktetebes.

[MARKUS HEP UN SURAT TA, MUID IN DULA DIDANG HMUNAN NUA NGAS

Nikit bihaat at tilu las lakos lius Petrus nol atuil in leo-leo nol una ngas kon, oen tekas totoang asa man oen in ming son deng atuling muda ka in teka se niut utu kua ka. Hidim, Lamtua Yesus esa man prenta Un ima-ii las, le laok tek Un Dehet Dais Banan na se ola-ola, se papmes

✧ **16:19** Dehet deng Aan in Nutus sas 1:9-11

apan-kloma kia. Dehet Dais Banan nia, man tulu lalan le halin Ama Lamtua Allah bel boa-blingin atuli li deng oen in kula-sala ngas, halin oen nulis tutungus nol Una.

Dehet Dais Banan nia, meman tom baktetebes. Tiata un tahang napiut didiin hidi nutus taan lo.]

**Buk Niu In Hida Balu nol Dehet deng
Apan-kloma ki in Dadi ka
Genesis and the New Testament in Helong
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Helong**

copyright © 2011 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Helong

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

a9fa7178-81d2-555c-8d43-970807c734d7